

Program nauczania plastyki

W KLASACH 4–7 SZKOŁY PODSTAWOWEJ

- I. Charakterystyka programu nauczania
- II. Ogólne założenia edukacyjne, cele kształcenia – wymagania ogólne i szczegółowe
- III. Cele wychowawcze
- IV. Treści nauczania
 - Treści nauczania według zagadnień i umiejętności
 - Treści nauczania podzielone na kolejne lata nauki
- V. Procedury osiągnięcia szczegółowych celów edukacyjnych
 - Procedury osiągnięcia celów
 - Metody i formy pracy umożliwiające osiągnięcie założonych celów
 - Środki i materiały dydaktyczne służące do realizacji programu
- VI. Planowane osiągnięcia uczniów i sposoby ich oceny
 - Prognozowanie efektów nauczania i wychowania
 - Zasady, metody i kryteria oceny osiągnięć ucznia

I. Charakterystyka programu nauczania

Program nauczania plastyki w klasach 4–7 szkoły podstawowej opiera się na założeniach nowej *Podstawy programowej (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej, Dziennik Ustaw, 24. 02. 2017, poz. 356)*.

Prezentowany program nauczania plastyki w klasach 4–7 (II etap edukacyjny), związany z podręcznikami autorstwa Stanisława K. Stopczyka, Barbary Neubart i Joanny Cholaścińskiej, jest propozycją autorską, a opisane w programie treści nauczania nauczyciel może realizować zgodnie z preferencjami uczniów i możliwościami czasowymi.

Program określa formy przekazywania wiedzy oraz przyjęte główne akcenty i priorytety w nauczaniu plastyki wskazane w podstawie programowej. Jest to oczywiście jedna z wielu możliwych interpretacji nowej podstawy nauczania plastyki. Główny nacisk został położony na podkreślenie znaczenia kształtowania wyobraźni, ścisłego łączenia ekspresji plastycznej z wiedzą o funkcjach sztuki, środkach artystycznego wyrazu, strukturze dzieł i kształtowaniem kultury plastycznej, wiedzą o dziedzictwie narodowym, światowym i rodzimym sztuce ludowej. Ważne jest przyswajanie wiedzy, włączanie jej do świadomości uczniów, kształtowanie postaw twórczych przez i w trakcie ekspresji plastycznej, wykonywanie różnych form prac plastycznych nieużytkowych, użytkowych i związanych z estetyką otoczenia i znaczeniem różnych form plastyki w życiu codziennym. Ogromną wagę edukacyjną i wychowawczą przyznano poznawaniu dziedzictwa kulturowego, uczestniczeniu w kulturze poprzez oglądanie wystaw, zabytków, co stanowi dopełnienie działań plastycznych podejmowanych przez uczniów.

Nauczyciel powinien określić, zdiagnozować, w jaki sposób uczniowie tworzyli prace plastyczne w I etapie edukacyjnym, jakie elementy wiedzy plastycznej zdobyli, jakie nawyki związane z podejmowaniem ekspresji plastycznej się utrwaliły. Należy poznać wynikającą z tego potrzebę tworzenia, aktywność, umiejętności, wiedzę, sztywność lub elastyczność myślenia plastycznego dzieci przychodzących do klasy 4. Pozwoli to na wytyczenie indywidualnych celów, określenie sposobów i metod pracy odnoszących się do zastanej sytuacji edukacyjnej, opracowywanie poszczególnych jednostek lekcyjnych na podstawie programu, treści nauczania w podręcznikach oraz publikowanych propozycji scenariuszy lekcji, kart pracy, a także rozłożonego i podzielonego materiału

nauczania w zaproponowanym rozkładzie materiału z planami wynikowymi do każdej z klas.

Uczeń klasy 4., który już nie jest „czystą niezapisaną kartą”, w zakresie umiejętności i ekspresji plastycznej wkracza w najważniejszy w swoim życiu okres poznawania plastyki i niezwyklej potrzeby ekspresji artystycznej. Skutki, konsekwencje edukacji plastycznej w tym momencie życia i nauki dzieci są często odczuwane w późniejszym okresie, czasem przez całe życie. Na tym etapie szeroko są omawiane dziełziny, funkcje plastyki, elementy struktury dzieł, dziedzictwo kulturowe. Stanowi to rodzaj bazy, „elementarza” będącego podstawą w dalszej nauce przedmiotów humanistycznych i podstawę amatorskiej aktywności plastycznej, kontaktu ze sztuką lub zawodowej drogi związanej z plastyką. Nauczyciel powinien mieć świadomość i czuć odpowiedzialność związaną z przekazywaniem wiedzy, ponieważ na II etapie edukacyjnym kończy się nauczanie plastyki w szkole. To dla niektórych wyposażenie w elementarne narzędzia, wiedzę, wrażliwość potrzebną do odbioru sztuki, plastycznego dziedzictwa kulturowego, kształtowania estetyki własnego otoczenia, amatorskiej twórczości w całym życiu. Na pewno nauczanie przedmiotów związanych z plastyką pojawi się w innej formie w edukacji zawodowej podczas kształcenia techników reklamy, dekoratorów, specjalistów architektury zieleni, wizażystów, fryzjerów, florystów oraz w średnich i wyższych szkołach plastycznych, gdzie stanowi wstęp zdobycia pełnego artystycznego wykształcenia. Dla większości uczniów nauka plastyki powinna ukształtować, wyrobić nawyki kontaktu ze sztuką, oglądania zabytków, estetyki i ekspresji w późniejszym życiu.

Program nauczania plastyki w klasach 4–7 realizuje założenia podstawy programowej w następujący sposób: ogólne treści kształcenia w zakresie języka i funkcji sztuki oraz kultury plastycznej w praktyczny sposób wiąże z odpowiadającymi im formami ekspresji plastycznej, która niejako wyjaśnia i podsumowuje wiedzę. Na nauczanie plastyki w klasach 4–7 przeznaczono po 1 godzinie tygodniowo w każdym roku nauki.

Zapewnienie materiałów, zorganizowanie pracowni, prze-myślenie i dostosowanie sposobu realizacji programu do warunków szkoły, sytuacji środowiskowej stanowią podstawę sukcesu na zajęciach plastycznych. Nauczyciel może część podstawowych materiałów zgromadzić w szkole, podając listę podstawowych materiałów plastycznych do zakupu przez uczniów na początku roku lub na każdy semestr, a następnie składować je podzielone dla każdej z klas. W ten sposób, choćby częściowo, można rozwiązać jeden z najważniejszych problemów lekcji plastyki – przygotowanie do części praktycznej. Istotne również wydaje się przemyślenie sposobu prezentowania inspiracji plastycznych, znanych dzieł zgodnie z warunkami szkoły, przez pokazywanie zasobów na komputerze, obrazów z rzutnika lub tradycyjne prezentowanie reprodukcji z albumów. Umieszczenie szkoły

warunkuje sposoby bezpośredniego kontaktu ze sztuką, kulturą plastyczną – zaplanowanie i rodzaj wycieczek, wyjść do muzeów, galerii, skansenów, poznawania twórców ludowych i / lub pracowni artystów profesjonalnych. Wymaga to przemyslenia, powiązania z treściami zawartymi w programie i podręcznikach.

Program porusza również skomplikowaną problematykę oceniania, wybrane zagadnienia, skutki i korzyści wynikające z właściwej oceny wytworów, wiedzy, aktywności i postawy ucznia. Podczas oceniania należy uwzględniać zróżnicowane możliwości uczniów, np. zdrowotne. W programie celowo nie zostały podane zasady i sposoby pomocy uczniom znajdującym się w trudnej sytuacji społecznej i ekonomicznej, np. przy zakupie materiałów plastycznych. Takie działania wymagają od nauczyciela ogromnej delikatności, taktu i mogą być realizowane np. w ramach różnych rodzajów pomocy socjalnej w szkole.

Rzetelność realizacji programu stwarzająca możliwość dobrego przyswojenia materiału zapoczątkuje w późniejszych okresach nauki, rozszerzy możliwości wyboru drogi zawodowej i umożliwi amatorską aktywność artystyczną i podstawy późniejszego uczestniczenia w kulturze.

II. Ogólne założenia edukacyjne, cele kształcenia związane z podstawą programową, cele programowe

- Wszelkie wsparcie rozwoju artystycznego uczniów z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb i możliwości oraz predyspozycji (określanie i pomoc w zaspokajaniu specyficznych potrzeb uczniów przeciętnych, mających trudności edukacyjne, zdolnych, prezentujących specjalne potrzeby edukacyjne związane z określonymi ograniczeniami, szeroko rozumiana indywidualizacja wymagań).
- Określenie nadrzędnego znaczenia kształtowania wyobraźni w podejmowaniu aktywności plastycznej i rozwiązywaniu problemów, zwłaszcza zadań o charakterze twórczym i artystycznym.
- Rozwijanie wyobraźni, pomysłowości, kreatywności, odwagi twórczej, doskonalenie zdolności i umiejętności manualnych jako podstawowych czynników umożliwiających tworzenie i podejmowanie plastycznej działalności artystycznej.
- Preferowanie postawy poszukującej, prowokowanie do poszukiwania różnorodnych rozwiązań plastycznych, odchodzenia od typowych, stereotypowych pomysłów, praca metodą ćwiczeń i projektów.

- Łączenie ekspresji plastycznej z odpowiadającymi jej elementami wiedzy o funkcjach, języku, teorii i historii sztuki, strukturze dzieł.
- Praktyczne poznawanie, wykorzystywanie i posługiwanie się wiedzą o sztuce podczas tworzenia kompozycji plastycznych.
- Kształcenie i kształtowanie kultury tworzenia własnych prac i odbioru prac innych, dzieł sztuki oraz szeroko rozumianej kultury plastycznej.
- Nauka uczestniczenia w kulturze, poznawanie instytucji kultury, zasad gromadzenia, przechowywania i eksponowania dzieł, określanie i wartościowanie źródeł wiedzy sztuce, kulturze, plastycznych wydarzeniach kulturalnych.
- Poznawanie różnorodnych form bezpośredniego i pośredniego uczestniczenia w kulturze.
- Poznawanie podstaw prawa autorskiego, zasad dotyczących własności dzieła, możliwości jego wykorzystywania, znajomość podstaw rynku i reklamy sztuki.
- Poznawanie tradycyjnych dziedzin plastyki i nowych, niepodlegających tradycyjnym podziałom dzieł plastycznych, w tym dzieł związanych z nowymi mediami.
- Rozumienie, odbieranie treści dzieł sztuki oraz samodzielne tworzenie kompozycji będących przekazem różnorodnych komunikatów związanych z językiem, tematem, formą, techniką, także pozawerbalnym przekazem nastroju i emocji.
- Poznawanie kontekstu kulturowego powstających dzieł, ich związku ze sztuką światową, europejską, kulturą i tradycją narodową, kulturą lokalną, sztuką ludową.
- Określanie natury, sztuki, historii, cywilizacji jako inspiracji, źródeł powstających dzieł sztuki i tworzenia własnych prac plastycznych.
- Poznawanie znaczenia sztuki ludowej i prymitywnej jako pierwotnych form twórczości odwołujących się do natury, sposoby kontaktu ze sztuką ludową w skansenach (kultywowanie tradycji), poznawanie dawnych sposobów tworzenia.
- Poznawanie wybranych dzieł sztuki dorobku kultury innych narodów istotnych w przemianach zachodzących w sztuce, znajomość znanych muzeów i ekspozycji dzieł.
- Określanie związków plastyki w zakresie sztuki nieużytkowej i użytkowej z życiem codziennym, estetyką otoczenia, modą, kształtowaniem przestrzeni rozumianej jako architektura wnętrza, krajobrazu, obecnością różnych zjawisk sztuki w przestrzeni miejskiej.

III. Cele wychowawcze

- Szeroko rozumiane wychowanie przez sztukę, uczenie kultury tworzenia i odbioru sztuki. Docenianie, poznawanie znaczenia spuścizny sztuki jako ważnego elementu

kultury materialnej. Szacunek i poznawanie dorobku artystycznego ludzkości wyrażające się w potrzebie poznawania dziedzin sztuki, znajomości funkcji sztuki i elementów oraz funkcji języka plastyki, form dzieł, środków artystycznego wyrazu, wybranych stylów i zjawisk artystycznych będących elementem kultury osobistej człowieka.

- Kształtowanie osobowości twórczej, postaw twórczych, kreatywności. Określenie znaczenia potrzeby tworzenia i ekspresji artystycznej dla wychowania.
- Wyrabianie potrzeby systematycznego podejmowania działań o charakterze twórczym. Nauka wartościowego sposobu aktywności, również jako spędzanie czasu wolnego. Podkreślenie wychowawczego aspektu plastycznych działań artystycznych umożliwiających unaocznienie, urzeczywistnienie pomysłów, pokonywanie trudności twórczych w procesie tworzenia od koncepcji do realizacji oraz kształtowanie cierpliwości i wytrwałości w trakcie wykonywania prac.
- Uczenie wyrażania swojej indywidualności, uczuć i przeżyć przez tworzenie prac plastycznych na określony temat. Nauka społecznie akceptowanego sposobu wyrażania negatywnych uczuć i przedstawiania trudnych problemów w pracach plastycznych.
- Szanowanie własnej pracy, kulturalne zachowanie podczas tworzenia, szacunek do pracy innych, akceptowanie różnorodności rozwiązań, unikanie niewłaściwych form krytyki, tolerancja. Ocena wartości i określanie misji artysty, wizji świata, granic wolności artysty w sztuce związanych z powszechnie szanowanymi wartościami dla ludzkości.
- Nauka umiejętności pełnego, kulturalnego uczestniczenia w wydarzeniach kulturalnych, oglądania ekspozycji i zabytków przez poziom wiedzy o imprezie, zjawisku artystycznym, zabytku oraz odpowiednie zachowanie i ubiór.
- Nauka kultury pośredniego kontaktu z dziełami sztuki – korzystanie z publikacji książkowych i zasobów internetowych. Wyrabianie świadomości szacunku, ochrony własności intelektualnej, kultura odbioru przez korzystanie z właściwych, legalnych publikacji i źródeł informacji.

IV. Treści nauczania

Określanie znaczenia i rozumienie funkcji plastyki w cywilizacji i kulturze materialnej człowieka, struktura i forma dzieł plastycznych.

OGÓLNY PODZIAŁ SZTUK PLASTYCZNYCH

- Sztuka nieużytkowa i użytkowa.
- Sztuki plastyczne przedstawiające i nieprzedstawiające.

- Sztuki wizualne jako nowa kategoria dzieł odbieranych zmysłem wzroku.
- Porównywanie różnych kategorii dzieł.

DZIEDZINY PLASTYKI

Malarstwo

Różne rodzaje dzieł malarskich, podział ze względu na funkcję, tematykę, wielkość, technikę, podobrazie, używane narzędzia. Różnorodność technik, w tym mozaika, witraż, pastel jako specyficzne techniki niewymagające malowania, kolaż – współczesna technika malarska. Warsztat pracy malarza, pracownia artysty. Charakterystyczne środki wyrazu artystycznego stosowane w malarstwie, m.in. barwa, plama barwna, kreska, faktura. Dwuwymiarowa forma dzieł. Znane dzieła malarskie jako inspiracje do wykonywania prac plastycznych.

Ekspresja plastyczna:

- Przedstawianie ludzi, zdarzeń rzeczywistych, przedmiotów, zwierząt, wspomnień, obrazów fantastycznych (kompozycje związane z większością tematów malarskich) w pracach malarskich różnymi technikami i narzędziami malarskimi.
- Inspirowanie się znanymi obrazami, stylami dzieł malarskich podczas wykonywania kompozycji.
- Tworzenie kompozycji malarskich technikami niewymagającymi malowania (pastele, mozaika, witraże) na wybrany temat.
- Tworzenie prac malarskich wydobywających określone cechy barw, gam barwnych i specyficzne układy plam.

Rzeźba

Trójwymiarowe dzieła sztuki. Różne rodzaje rzeźby, zróżnicowane funkcje, nieużytkowy charakter dzieł, wielkość, temat, materiał, narzędzia, związki z architekturą i rzemiosłem. Odlew. Płaskorzeźba – spłaszczenie trzeciego wymiaru i związanie dzieła z tłem. Pomnik. Medal. Warsztat pracy rzeźbiarza, pracownia, artysty. Nowe rodzaje dzieł w przestrzeni. Nietypowe materiały w rzeźbie współczesnej. Forma przestrzenna. Instalacja. Dzieła sztuki publicznej. Sztuka ziemi. Różne formy tradycyjnych i nowych dzieł rzeźbiarskich jako inspiracje do tworzenia nieużytkowych prac przestrzennych.

Ekspresja plastyczna:

- Rzeźbienie, modelowanie prostych zwartych brył rzeźbiarskich przedstawiających zwierzęta, rośliny, postacie, formy abstrakcyjne oraz ażurowych form przestrzennych w glinie, plastelinie, formowanie z papieru, połączonych pudełek, materiałów do recyklingu. Wykorzystywanie różnic faktury i światłocienia. Stosowanie odpowiednich zasad kompozycji.

- Wykonywanie reliefów w formie rytów i wypuklorzeźb z gliny, modeliny plasteliny. Stosowanie różnicowanej faktury i wykorzystywanie różnic światłocieniowych. Przedstawianie scen, zwierząt, roślin, ornamentów. Stosowanie określonych rodzajów kompozycji.

Grafika

Dwustopniowy proces powstawania dzieła graficznego: matryca – odbitka. Odbitka, odbijanie jako charakterystyczny sposób tworzenia dzieła graficznego. Wartość każdej odbitki jako oryginalnego dzieła sztuki. Nakład. Podział grafiki na warsztatową (artystyczną) oraz projektową (użytkową).

Grafika warsztatowa. Specyfika i wybrane techniki druku wypukłego (drzeworyt, linoryt), wklęsłego (techniki ryte – miedzioryt, suchoryt oraz trawione np. akwaforta) i płaskiego (litografia). Inne techniki graficzne, np. frotaż, monotypia (grafika jednej odbitki), szablon. Warsztat pracy grafika. Pracownia artysty.

Grafika projektowa. Wybrane formy grafiki projektowej, ilustracja, plakat (różne rodzaje plakatów: reklamowe, kulturalne, społeczne, autorskie), ulotka, komiks. Grafika i jej związki z liternictwem (np. hasło w plakacie). Prosty i złożony znak plastyczny. Znaki złożone – logo, znaki w plakacie. Związki grafiki z reklamą i promocją sztuki. Warsztat pracy grafika projektanta. Pracownia artysty. Komputer jako nowe narzędzie w grafice (grafika komputerowa wektorowa i rastrowa, grafika 2D i 3D).

Ekspresja plastyczna:

- Wykonywanie prostych odbitek dostępnymi w warunkach szkolnych technikami grafiki warsztatowej druku wypukłego (odbitki unikatowe, kolografia, frotaż – dodatkowo linoryt, gipsoryt), druku wklęsłego (na przykładzie odbijania linii papilarnych, szablonu), druku płaskiego (grafika jednej odbitki – monotypia).
- Inspirowanie się tematyką i formą prac znanych grafików podczas tworzenia kompozycji matryc i wykonywania odbitek.
- Wykonywanie projektów wybranych form grafiki użytkowej plakatów, ulotek reklamowych.
- Inspirowanie się istniejącymi znakami plastycznymi i tworzenie własnych prostych znaków. Tworzenie złożonych znaków plastycznych – logo, znaków złożonych w plakatach.
- Tworzenie prostych grafik przy użyciu komputera za pomocą wybranego dostępnego programu.

Rysunek

Dwuwymiarowe dzieła sztuki. Głównie na papierze. Kreska, walor, cieniowanie w rysunku. Narzędzia i techniki rysunkowe. Znaczenie rysunku jako szkicu, zarysu koncepcji prac realizowanych we wszystkich dziedzinach plastyki. Tworzenie odrębnych dzieł technikami rysunkowymi.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie kompozycji rysunkowych na wybrane tematy, w których najistotniejsza jest kreska, jej charakter, różnorodność, ekspresja.
- Tworzenie prac rysunkowych z zastosowaniem różnic walorowych i cieniowania, podkreślających przestrzenność przedstawianych przedmiotów w głębi obrazu.
- Projektowanie, szkicowanie kompozycji malarskich, rzeźbiarskich, graficznych. Szkic jako wstęp do wykonania prac przestrzennych i działań plastycznych.

Architektura

Różnorodność, szeroki zakres, użytkowy charakter, znaczenie dziedziny jako artystycznego kształtowania przestrzeni. Budowle o różnych funkcjach. Budowla. Zabytek. Kompleks architektoniczny. Wpływ architektury na większość dziedzin sztuki wybranego okresu. Związki z rozwojem miast. Historyczne przemiany form, konstrukcji budowli, nowe materiały. Harmonia, rytm, symetria, statyka, dynamika w kompozycji budowli w różnych stylach. Związki z rzeźbą i malarstwem (np. rzeźba monumentalna, dekoracja rzeźbiarska, freski). Architektura krajobrazu. Wybrane style ogrodów i parków (barokowy i romantyczny). Organizacja, wyposażenie i forma wnętrza o różnych funkcjach. Wybrany styl wnętrza w historii. Warsztat pracy architekta. Pracownia artysty.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie rysunków szkiców, prac malarskich przedstawiających budowle, miasta, zabytki z przypomnienia, obserwacji natury.
- Wykonywanie modeli budowli o różnych funkcjach.
- Inspirowanie się sztuką ludową, tworzenie makiety budowli wywodzących się z budownictwa ludowego, dekorowanie, np. malowanie zgodnie ze stylistyką nawiązującą do sztuki ludowej.
- Fantazja, wyobraźnia w tworzeniu kompozycji budowli, miast przyszłości.
- Projektowanie przestrzeni ogrodu, parku, placu zabaw, dróg, mostów. Wykonywanie makiet.
- Projektowanie wnętrza o wybranym przeznaczeniu, np. pokoju nastolatka, sali zabaw, biblioteki.

Rzemiosło artystyczne

Sztuka pięknego przedmiotu. Pojęcie sztuki użytkowej i przedmiotu użytkowego. Niewielkie serie podobnych przedmiotów wykonywanych od początku do końca przez jednego artystę. Dziedziny rzemiosła, m.in. meblarstwo, ceramika, hafciarstwo. Specyfika pracy artysty rzemieślnika.

Ekspresja plastyczna:

- Projektowanie, wymyślanie, tworzenie dekoracyjnych przedmiotów na wzór przedmiotów dawnego rzemiosła, dekoracyjność, unikatowy charakter codziennego przedmiotu.

- Inspirowanie się przedmiotami dawnego rzemiosła i rzemiosła ludowego podczas tworzenia projektów i komponowania prac.

Wzornictwo przemysłowe

Opracowywanie projektów przedmiotów użytkowych dla przemysłu. Forma i funkcja przedmiotów. Funkcjonalność. Specyfika zawodu artysty projektanta. Porównanie rzemiosła artystycznego i wzornictwa przemysłowego.

Ekspresja plastyczna:

- Zjawisko mody, pokaz mody. Tworzenie projektów ubiorów na różne okazje, o określonej kolorystyce. Tworzenie, wymyślanie części ubiorów, akcesoriów (kapelusze, torby, buty). Problematyka funkcjonalności i fantazji w projektach.
- Projektowanie wybranego przedmiotu użytkowego np. mebla, naczynia (jeden projekt, wiele przedmiotów), zmiany, mutacje projektu poprzez różną kolorystykę, dodawanie ozdób, dodatkowych elementów.
- Inspirowanie się istniejącymi przedmiotami podczas wymyślenia projektów przedmiotów codziennych. Wymyślanie przedmiotów przyszłości o jeszcze niewymyślonych funkcjach – wyobraźnia fantazja w projektowaniu, zauważanie możliwych potrzeb.

Scenografia

Kształtowanie przestrzeni teatralnej, filmowej, widowisk i imprez. Złożony charakter dziedziny sztuki. Znaczenie dekoracji, kostiumów, rekwizytów. Posługiwanie się środkami artystycznego wyrazu związanymi z kompozycją, barwą, światłem, iluzją przestrzeni. Scenograf. Kostiumograf.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie lub projektowanie dekoracji, rekwizytów, kostiumów do wybranego przedstawienia w określonej konwencji.
- Wykonywanie dekoracji wybranej imprezy szkolnej. Tworzenie elementów o charakterze scenograficznym do współczesnych działań plastycznych.

Happening

Parateatralny, spontaniczny, pozbawiony logiki charakter przygotowanego wydarzenia plastycznego rozgrywającego się w określonym czasie i angażującego widzów.

Ekspresja plastyczna:

- Poznawanie znanych happeningów, nielogiczności zdarzeń, udziału widzów i tworzenie, planowanie, projektowanie własnego parateatralnego przedstawienia o charakterze happeningu.

Performance

Wydarzenie parateatralne, w którym performer podejmuje działania na własnym ciele. Oddzielenie twórcy od widowni.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie lub projektowanie, planowanie performance'u z wykorzystaniem elementów body-art, o ważnych treściach społecznych, ochronie zwierząt, środowiska naturalnego.

Asamblaż

Przestrzenne dzieła z połączenia różnych codziennych przedmiotów. Nadanie nowego znaczenia przedmiotom.

Ekspresja plastyczne:

- Poznanie znanych asamblaży polskich artystów, zainspirowanie się nimi podczas tworzenia projektów lub samodzielnego wykonywania asamblaży. Zaskakujące łączenie kilku przedmiotów, wymyślanie, odkrywanie sensu połączenia przedmiotów. Przekaz dzieła.

Instalacja

Połączenie w całość kilku elementów. Realizacja w określonej przestrzeni. Określenie sensu, znaczenia poprzez nietypowe zestawienie.

Ekspresja plastyczna:

- Stworzenie, wymyślenie lub zaprojektowanie instalacji (uzupełnione szkicami) z różnych niezwiązanych ze sobą, znajdujących się w pewnych odległościach przedmiotów w określonej przestrzeni. Wymowa, sens, przesłanie instalacji wynikające z zestawienia przedmiotów i form w przestrzeni.

Emballage

Dzieła jako opakowane przedmioty. Opakowywanie przestrzeni, budowli (związki z land artem). Podkreślenie znaczenia i potrzeby opakowywania.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie projektów, koncepcji opakowywania przestrzeni w duchu land art.
- Wykonywanie prostych *emballage* podkreślających zagadkowość i potrzebę zakrycia, przechowywania prostych przedmiotów.

Environment

Przestrzeń otaczającą widza. Znaczenie muzyki.

Ekspresja plastyczna:

- Stworzenie lub zaplanowanie *environmentu* jako przestrzeni otaczającej widza z elementami plastycznym, walory plastyczne, myśl przewodnia, przekaz dzieła (myśl przewodnia, przekazywana idea, problem), muzyka uzupełniająca całość.

Sztuka nowych mediów

Sztuka wideo. Komputer jako narzędzie tworzenia różnorodnych dzieł. Dzieła multimedialne. Interaktywne dzieła sztuki. Prezentacje multimedialne w sztuce i życiu codziennym.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie lub projektowanie kompozycji, pracy z obrazów na kilku monitorach. Zaskakujące zestawienie i wymowa obrazów.
- Wymyślenie i stworzenie prostej prezentacji multimedialnej o szkole, regionie, zabytkach, sztuce ludowej lub znanym artyście. Stosowanie zasad kompozycji. Przestrzeganie zasad prawa autorskiego związanego m.in. z wykorzystaniem materiału ilustracyjnego.
- Próba wymyślenia interaktywnej pracy zainspirowanej dziełami interaktywnymi oglądanymi w muzeach na wystawach.

Fotografia

Narodziny, rozwój, przemiany i rodzaje fotografii. Znaczenie odkrycia. Wpływ na inne dziedziny plastyki i sztuki. Twórcy i ich narzędzia. Kompozycja w fotografii, kadr, fotomontaż. Zasada trójpodziału kadru.

Ekspresja plastyczna:

- Komponowanie fotografii kreatywnej z wymyślonym przesłaniem. Stosowanie zasad kompozycji, posługiwanie się światłem, wykorzystywanie światłocienia.
- Stworzenie prostego reportażu fotograficznego z kilku zdjęć. Próba pokazania problemu za pomocą zróżnicowanych, uzupełniających się obrazów fotograficznych.
- Wykonanie zaskakującego fotomontażu na określony temat. Ukazanie problemu w fotomontażu, np. związanego z ekologią, ochroną środowiska. Wykorzystanie fotomontażu w plakacie o charakterze społecznym.

Film

Elementy historii filmu. Rodzaje filmów. Twórcy, złożoność dzieła filmowego. Scenopis, scenariusz, scenografia. Różne rodzaje planów, kadr, montaż.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie krótkich filmów dokumentujących wybrane zdarzenia (uroczystości szkolne, szkolne akcja plastyczne, klasowy lub szkolny pokaz mody, bal, dyskoteka) przy wykorzystaniu prostych dostępnych urządzeń.
- Planowanie ujęć filmowych, posługiwanie się zasadami kompozycji.
- Wymyślenie postaci filmu animowanego, tła, planowanie i stosowanie animacji poklatkowej.

Teatr

Elementy historii teatru. Wybrane zagadnienia związane z plastyczną oprawą tradycyjnego przedstawienia. Różne rodzaje teatru. Teatr plastyczny. Teatr lalkowy. Formy parateatralne (happening, performance). Scenografia, światło, kostiumy, rekwizyty, maska, lalki teatralne.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie i projektowanie, wymyślenie scenografii, elementów scenograficznych, rekwizytów, kostiumów, lalek teatralnych w teatrze lalkowym. Stosowanie zasad rządzących kompozycją, barwą, perspektywą.

GATUNKI I TEMATYKA DZIEŁ SZTUKI

Tematy malarstwa

Różne rodzaje portretów w historii. Portret indywidualny, zbiorowy, popiersie, autoportret. Określenie znaczenia przedstawienia podobizny człowieka w sztuce. Zróżnicowane kompozycje portretów i sposoby ujęcia postaci. Karykatura portretowa jako wydobywanie, uwypuklenie istotnych cech postaci.

Różne rodzaje pejzaży, krajobraz, weduta, obrazy marynistyczne. Określenie znaczenia sztafażu w pejzażu. Przemiany kolorystyki i formy pejzaży w historii.

Martwa natura jako specjalnie ułożona kompozycja z różnych przedmiotów, instrumentów muzycznych, broni, ściętych roślin, martwych zwierząt. Martwa natura jako uzupełnienie różnych scen. Różnorodność kolorystyki i układów kompozycyjnych.

Wnętrze jako samodzielny temat i tło scen rodzajowych.

Różne rodzaje scen: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna. Kulturowe i dokumentacyjne znaczenie przedstawiania scen. Różne kompozycje scen.

Abstrakcja jako malarstwo bez tematu, przedstawienie bezprzedmiotowe. Abstrakcja geometryczna i spontaniczna.

Fantastyka w sztuce jako łączenie elementów rzeczywistych i wyobrażonych, tworzenie obrazów nierealnych, odbiegających od rzeczywistości.

Rosnące rośliny i zwierzęta (florystyka i animalistyka) jako temat malarstwa.

Akt jako temat rzeźb antycznych i klasycystycznych.

Podobieństwo tematyki malarstwa do grafiki i rzeźby, wybrane tematy malarskie w grafice i rzeźbie.

Tematyka dzieł jako przedstawienie obszaru rzeczywistości, treść, istotny element dzieł wielu gatunków sztuki. Zróżnicowana forma dzieł o zbliżonych tematach. Porównanie formy dzieł, stosowanych środków wyrazu artystycznego. Przedstawienia realistyczne, studium z natury jako istotny sposób interpretacji i przedstawiania świata w sztuce. Środki artystyczne różnicujące formę i gatunki dzieł – określenie znaczenia ekspresji, deformacji i syntezy w dziełach, m.in. synteza i deformacja w karykaturze i komiksie. Tematyka, treść, przekaz, przesłanie, komunikaty zawarte w sztuce, dziełach różnych gatunków i okresów. Alegoria, symbol, metafora jako forma przekazu głębokich treści ponadczasowych. Zna-

ki plastyczne proste i złożone jako przekaz informacji. Czytelność, prostota formy, powszechność posługiwania się prostymi znakami plastycznymi. Metaforyczny, przenośny charakter złożonych znaków plastycznych (logo, plakaty, wybrane formy grafiki użytkowej).

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie kompozycji, w których najistotniejszy jest temat, a z nim związana jest technika i forma pracy (np. zamglony krajobraz, łąka akwarelami, pastelami suchymi, nocny pejzaż węglem, czarnym markerem).
- Tworzenie prac na ten sam temat różnymi technikami (np. portret farbą plakatową, techniką mozaiki).
- Różnorodne interpretowanie jednego tematu malarskiego, stosowanie różnych środków wyrazu artystycznego, różnych kompozycji podczas przedstawiania tego samego tematu (różnice kompozycji, kolorystyki, gamy barwnej, układu płam podczas tworzenia na określony temat).
- Ekspresyjne, syntetyczne, realistyczne przedstawianie tematów plastycznych
- Posługiwanie się stylistyką komiksu, karykatury w pracach plastycznych podczas przedstawiania postaci i scenek.
- Tworzenie prac charakterze fantastycznym.
- Posługiwanie się symbolem, alegorią, metaforą podczas tworzenia kompozycji malarskich, graficznych, rzeźbiarskich różnymi technikami, nadawanie tytułów wyjaśniających przenośnię, przekaz pracy, intencję twórcy.
- Wymyślanie znaków prostych i złożonych zgodnie z zasadami tworzenia tych form graficznych.

STRUKTURA DZIEŁA SZTUKI

Kompozycja

Natura jako inspiracja tworzenia plastycznych układów kompozycyjnych (symetria i rytm, harmonia i równowaga w naturze, kształtach roślin i zwierząt). Różne rodzaje kompozycji na płaszczyźnie, w malarstwie, grafice i rysunku oraz w nieużytkowych i użytkowych dziełach przestrzennych.

Naturalne dążenie do równowagi w kompozycji i równomiernego rozłożenia elementów pod względem wielkości, formy i kolorystyki na płaszczyźnie i w przestrzeni.

Kompozycja symetryczna jedno- i wieloosiowa. Obserwacja kompozycji w dziełach sztuki ludowej.

Kompozycja rytmiczna jako powtórzenie elementów i zaobserwowanie podobieństw z kompozycjami muzycznymi i naturą.

Wychodzenie poza ramy przedstawienia kompozycji otwartej.

Otoczenie dowolnego motywu tłem jako zasadnicza cecha kompozycji zamkniętej.

Stażość i niestażość sugerowana przez układ statyczny dynamiczny. Charakterystyczne kierunki, układy linii i form

w kompozycji statycznej i dynamicznej na płaszczyźnie i w przestrzeni. Statyka, dynamika, rytm, symetria i równowaga w architekturze.

Porównywanie układów kompozycyjnych, np. otwartej i zamkniętej, statycznej i dynamicznej.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie kompozycji na płaszczyźnie, komponowanie zadań tematycznych zgodnie z zasadami kompozycji, wiązanie tematów z rodzajami kompozycji (np. symetria jako elementarny sposób tworzenia, uzyskiwania i harmonii równowagi; przedstawianie ruchu, dynamiki, zmienności postaci, zjawisk przyrody, przedstawień fantastycznych w kompozycjach dynamicznych; rytm, powtarzanie elementów naturalnych, form przyrodniczych, roślin, zwierząt, postaci w różnych scenach, przedmiotów, płam, linii w kompozycjach rytmicznych, otwieranie i „wychodzenie” tematów poza ramy obrazu, zamykanie tematów w kompozycjach otwartych i zamkniętych). Tworzenie par kompozycji o przeciwnym charakterze i podobnym temacie, np. różne przedstawienia postaci, martwych natur, scen.
- Tworzenie prac przestrzennych i projektów złożonych kompozycji przestrzennych zgodnie z zasadami kompozycji. Wykorzystywanie wiedzy o rytmie, statyce, dynamice podczas projektowania brył i kompleksów architektonicznych oraz tworzenia modeli budowli. Komponowanie projektów i tworzenie form przestrzennych i instalacji. Kompozycja dekoracji scenograficznych imprez i scenografii teatralnych, koncepcje i realizacje.
- Tworzenie i określanie znaczenia w kompozycji w formach grafiki i użytkowej. Proste kompozycje zamknięte znaków plastycznych. Zróżnicowane kompozycje plakatów. Akcenty kolorystyczne w zaproszeniach i ulotkach reklamowych.
- Kompozycja kadru podczas wykonywania fotografii, cięcie, kadrowanie obrazu, dynamika, praktyczne stosowanie zasady trójpodziału kadru. Zróżnicowane kompozycje tworzonych fotomontaży i kolaży z wykorzystaniem zdjęć. Poznawanie kompozycji charakterystycznych dla określonych okresów i kierunków w sztuce, działów sztuki. Średniowieczne kompozycje w ramach architektonicznych. Kompozycje renesansowe (np. w trójkącie). Dynamika kompozycji barokowych i romantycznych. Kompozycje symetryczne, rytmiczne, otwarte i zamknięte w malarstwie, rzeźbie, grafice, dekoracjach i ornamentach w sztuce ludowej.
- Wykorzystywanie, stosowanie wiedzy o kompozycji plastycznej w prostych prezentacjach multimedialnych.

Barwa

Barwa jako zasadniczy środek wyrazu artystycznego malarstwa.

Barwy podstawowe, pochodne, ciepłe i zimne (kontrasty temperaturowe), dopełniające (kontrasty dopełnieniowe),

czyste i złamane (schemat łamania barw), zjawisko powidoku, relatywizm barw, nasycenie i walor barwy (kontrasty walorowe barw, barwy pastelowe i przyciemnione, stopniowanie waloru).

Plamy barwne i ich układy w kompozycjach malarskich. Ciężar barw i plam w kompozycji, ich znaczenie w celu uzyskania równowagi kompozycyjnej.

Wąskie i szerokie gamy kolorystyczne w kompozycjach malarskich. Akcenty kolorystyczne w kompozycjach w wąskich gamach barwnych.

Związki barwy z perspektywą.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie kompozycji barwnych z wyobraźni i natury związanych ze wszystkimi tematami malarskimi, w których najistotniejszym elementem jest określona grupa, cecha barwy (kompozycje w wybranych gamach barwnych, kompozycje w wąskich gamach barwnych z akcentami, wykorzystanie barw dopełniających w kompozycjach, określanie znaczenia barw czystych i złamanych w kompozycjach, przedstawianie perspektywy malarskiej, powietrznej, planów obrazu przy zwróceniu uwagi na barwy). Samodzielne odkrywanie właściwości barw, obserwowanie zagadnień barwy i inspirowanie się znanymi dziełami malarskimi.
- Tworzenie prac, w których barwa wiąże się z nastrojem, wyrażaniem uczuć. Nastrój pejzażu, wyrażanie uczuć w portretach, swobodnych działaniach abstrakcyjnych.
- Wyrabianie świadomości znaczenia barw w uzyskiwaniu równowagi i harmonii barw podczas tworzenia, projektowania, wymyślenia kompozycji nieużytkowych i użytkowych na płaszczyźnie i w przestrzeni (gama, kontrasty, rytm barw, plam barwnych w sztuce ludowej, harmonia i gamy barwne, akcenty kolorystyczne w projektowaniu stroju, wnętrza, form związanych z estetyką otoczenia; kolor w fotografii dokumentalnej i kreatywnej; tradycyjny i plastyczny teatr oraz jego związki z obrazem, barwą i światłem, dźwiękiem; barwa w instalacji; barwy w happeningach i innych działaniach plastycznych toczących się w określonym czasie).
- Inspirowanie się podczas wykonywania prac wybranymi kierunkami w sztuce, dziedzinami sztuki, w których barwa ma zasadnicze znaczenie. Tradycyjne zestawienia barw w sztuce ludowej określonych regionów Polski (w tym sztuka „małej ojczyzny”). Barokowe kontrasty. Rozjaśnienie palety barw od końca XIX wieku. Kolorystyka i sposób rozłożenia barw w obrazach impresjonistów i postimpresjonistów. Kolorystyka i wyraz prac fowistów i impresjonistów. Wąskie gamy barwne kubizmu analitycznego. Barwa i jej znaczenie w abstrakcji i współczesnych działaniach plastycznych. Posługiwanie się barwą, jej wymową w akcjach plastycznych, happeningach.

Iluzja przestrzeni i perspektywa

Światłocień i cieniowanie jako sposoby przedstawiania przestrzenności przedmiotów w dziełach. Różne sposoby stosowania światłocienia związane z małymi i dużymi różnicami walorowymi, kontrasty walorowe. Znaczenie światłocienia w rzeźbie i architekturze.

Różne, kształtujące się w historii sztuki sposoby przedstawiania przestrzeni na płaszczyźnie.

Układ rządowy, pasowy, kulisowy i plany w obrazie.

Perspektywa linearna, perspektywa powietrzna, perspektywa malarska.

Jednoczesne występowanie perspektywy linearnej, powietrznej, malarskiej w jednym dziele. Głębina obrazu.

Perspektywa aksonometryczna i jej znaczenie w geometrii, technice i projektowaniu.

Dzieła sztuki różnych okresów, w których dominują określone rodzaje układów perspektywicznych, np. układ kulisowy w prehistorycznym malarstwie jaskiniowym, układ pasowy w starożytnym Egipcie, perspektywa zbieżna, powietrzna malarska w malarstwie renesansowym i późniejszym.

Ekspresja plastyczna:

- Przedstawianie i uzyskiwanie przestrzenności przedmiotów, brył osób za pomocą światłocienia w malarstwie i cieniowania w rysunku (np. martwa natura, elementy pejzażu, postacie i portrety). Stosowanie stopniowania waloru i kontrastów walorowych podczas ukazywania iluzji przestrzenności przedmiotów na płaszczyźnie.
- Wykorzystywanie światłocieniowych efektów podczas modelowania, formowania, rzeźbienia zwierząt, przedmiotów dekoracyjnych i użytkowych, modeli architektonicznych oraz form przestrzennych. Efekty światłocieniowe w dekoracjach i scenografiach.
- Różne rodzaje perspektywy i wykorzystywanie ich podczas tworzenia kompozycji z przypomnienia, natury, swobodnej transpozycji rzeczywistości (kulisowe i rządowe przedstawienia drzew, lasów, gór, perspektywa powietrzna, zbieżna, skróty perspektywiczne przedmiotów, malarska we wszystkich tematach malarskich).
- Inspirowanie się podczas samodzielnego wykonywania prac dziełami sztuki różnych okresów i poznawanie charakterystycznych rodzajów perspektywy i włączenie ich do własnej twórczości (kulisowe przedstawienia prehistorycznych zwierząt, egipskie kompozycje pasowe, perspektywa malarska w portrecie, scenach rodzajowych, mitologicznych, religijnych i batalistycznych wybranych okresów i stylów w sztuce, scenach rodzajowych, perspektywa zbieżna w krajobrazie, weducie i przedstawianiu przedmiotów, stosowanie planów obrazu w celu kierowania uwagi widza na wybrane elementy obrazu, projektowanie przedmiotów i aksonometria).
- Wykorzystywanie iluzji przestrzeni w instalacjach, dekoracjach imprez i scenografii teatralnej (wykorzystywanie

planów, kulisowego ustawienia elementów scenograficznych, stosowanie perspektywy powietrznej i barwnej do tworzenia tła).

Linia / kreska

Kreska jako główny środek wyrazu w rysunku. Kontur, znaczenie, abstrakcyjny charakter pojęcia. Ekspresja i kontrasty linii. Kreska jako wyraz indywidualności artysty. Kreska w grafice i malarstwie. Kreska jako środek wyrazu umożliwiający m.in. syntezę formy, oddzielanie plam barwnych przez kontur.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie kompozycji, w których zasadniczym środkiem wyrazu jest kreska. Przedstawianie krajobrazów, roślin, zwierząt, budowli, przedmiotów, maszyn (np. samochody, roboty). Świat wyobraźni i fantazji wyrażany za pomocą kresek.
- Ekspresja linii. Nastroje, emocje, gwałtowne zjawiska przyrodnicze, krajobrazy przedstawiane za pomocą kreski. Ekspresyjne i syntetyczne portrety. Muzyka rytm i niesione przez nią uczucia wyrażane za pomocą kreski. Związek linii, ich rodzaju i kierunków z rodzajami kompozycji (statyka, dynamika, rytm).
- Style i okresy w sztuce, w których istotne znaczenie ma specyficzny charakter kreski, nawiązywanie i inspirowanie się nimi podczas tworzenia. Prehistoryczne zwierzęta. Średniowieczne witraże. Precyzja rysunku dzieł renesansowych i klasycystycznych. Stylistyka secesji. Linie w dziełach abstrakcyjnych. Kontury w dziełach malarskich różnych okresów. Kreski i faktura kresek w dziełach graficznych wykonanych różnymi technikami. Tworzenie prostych grafik opartych na kresce (monotypia graficzna, różne formy odbitek unikatowych). Linie, ich rytm i kontrasty w architekturze.

Plama

Znaczenie plamy w kompozycji malarskiej. Różne układy plam barwnych obrazach (zwarty, luźny, plamy otoczone konturem). Zróżnicowane wielkości, podobieństwa i kontrasty form plam.

Ekspresja plastyczna:

- Budowanie kompozycji malarskich różnymi technikami za pomocą różnych układów plam. Ilustracja wydarzeń i przedmiotów rzeczywistych, fantastycznych i tworzenie abstrakcji. Plamy malowane, rysowane i wykonane techniką kolażu.
- Stosowanie i posługiwanie się plamą podczas realizowania barwnych kompozycji malarskich i dekoracyjnych projektów użytkowych.
- Plama barwna, sylweta przedmiotu w znakach plastycznych, projektowaniu i przekazywaniu form graficznych związanych z przekazywaniem informacji i prostych komunikatów.

- Związek plam obrazu z kompozycją, m.in. zachowaniem równowagi, rytmem. Rytm w krajobrazie – łąka, las, góry, wieżowce.
- Plamy barwne w dziełach malarskich różnych okresów, inspirowanie się w trakcie tworzenia prac. Plamy barwne w sztuce ludowej. Plama otoczona konturem w przedstawianiu prehistorycznych zwierząt. Tworzenie obrazów z drobnych plamek przez impresjonistów. Kolaże u kubitów i w późniejszych dziełach. Abstrakcje geometryczne i spontaniczne.

Faktura

Rozumiana jako cecha powierzchni dzieła, ślad narzędzia, powierzchnia plamy barwnej, sposób kształtowania powierzchni rzeźby, reliefów, architektury. Bogata i gładka faktura i jej związek z zastosowaną techniką (malarstwo olejne, akwarela), sposobami użycia narzędzi (pędzel, szpachla malarska). Lawowanie w malarstwie akwarelowym.

Ekspresja plastyczna:

- Stosowanie zróżnicowanej faktury malarskiej w ramach jednej techniki, określanie różnic powierzchni przedstawianych motywów, planów obrazu, odległości w przestrzeni, ekspresyjnego, nastawionego na wyraz przedstawiania świata, zjawisk, dynamiki i ruchu (pokazywanie różnych możliwości śladów narzędzi pędzla, szpachli, pałeczka w miękkiej powierzchni farby plakatowej lub akrylowej, malowanie gąbką, wałkiem, palcami).
- Poznawanie znaczenia faktury w lawowaniu i laserunkowym charakterze przedstawień akwarelowych, świetlistość i lekkość powierzchni malowanych akwarelą. Rysunek wodny kredkami akwarelowymi – wykorzystywanie możliwości techniki, w której występuje faktura rysunkowo-malarska, Dostosowanie tematyki do charakteru środków wyrazu techniki, np. przedstawiane wody, powietrza, delikatnych roślin, kwiatów.
- Inspirowanie się muzyką podczas tworzenia – przenikanie i płynność plam w malarstwie akwarelowym jako jeden ze sposobów surrealistycznego, abstrakcyjnego, symbolicznego przedstawienia muzyki.
- Stosowanie wielu technik, kolażu, technik mieszanych (malarstwo-rysunek- kolaż) w pracach na płaszczyźnie w celu przedstawienia różnorodności zjawisk, osób, zdarzeń, przedmiotów, świata wyobraźni i fantazji.
- Określenie faktury w rzeźbie uzależnionej od stosowanego narzędzia. Przedstawianie zwierząt, brył o zróżnicowanej fakturze, obiekty, formy przestrzenne, instalacje o zróżnicowanej fakturze.
- Różnicowanie faktury w architekturze podczas budowania makiet i modeli oraz przedstawiania architektury w rysunku i malarstwie. Inspirowanie się fakturą i obserwowanie różnic faktury brył budowli współczesnych i zażytkowych.

KULTURA PLASTYCZNA, DZIEDZICTWO NARODOWE I OGÓLNOLUDZKIE

Instytucje kultury

Definiowanie, określanie zadań, znaczenia muzeum, galerii, skansenu. Wskazywanie podobieństw i różnic między instytucjami kultury w zakresie prezentacji, przechowywania, konserwacji i dokumentowania dzieł, obiektów kultury. Uczestniczenie w wydarzeniach kulturalnych. Pojęcia: wernisaż, wystawa, kolekcja, plakat, zaproszenie, komisarz wystawy. Określenie znaczenia informacji o wydarzeniach kulturalnych i promocji sztuki. Najbardziej znane wybrane muzea i kolekcje sztuki.

Ekspresja plastyczna:

- Przedstawianie i ilustrowanie wrażeń z wystaw w formie plastycznych interpretacji oglądanych dzieł.

Sztuka ludowa

Skansen, park etnograficzny. Etnografia i jej znaczenie dla poznawania kultury ludowej. Budownictwo, rzeźba, rzemiosło i ludowe malarstwo. Artyści ludowi i ich sposób pracy. Tradycje najbliższej okolicy. Znaczenie twórczości artystów „małej ojczyzny”.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie ilustracji architektury skansenu, przedmiotów znajdujących się w skansenach z natury, zapamiętanych zasadniczych elementów.
- Projektowanie i wykonywanie drobnych przedmiotów dekoracyjnych inspirowanych sztuką i ludowym rzemiosłem.
- Tworzenie dekoracji, tradycyjnych ozdób związanych ze świętami.

Odbiór sztuki

Pojęcia oryginału, reprodukcji, kopii, repliki, plagiatu. Kultura bezpośredniego i pośredniego odbioru sztuki za pomocą mediów. Zasady zachowania podczas odbioru sztuki. Znajomość prawa autorskiego i jego związków z odbiorem, prezentacją i upowszechnianiem dzieł sztuki. Kształtowanie postaw zwalczania piractwa.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie tradycyjnych lub multimedialnych prezentacji o wybranych zagadnieniach związanych ze strukturą obrazów, twórczością znanego artysty.

- Tworzenie kompozycji o charakterze pastiszu inspirowanych cechami twórczości, konkretnymi wybranymi dziełami artystów poznanymi za pośrednictwem publikacji i mediów.
- Ilustrowanie wrażeń z wystaw i ekspozycji w formie szkiców dzieł, komiksów, karykatur widzów oglądających kontrowersyjne lub trudne w odbiorze dzieła.

Kontakt z zabytkami i ważnymi obiektami kultury wizualnej

Znajomość pojęć dzieło sztuki, zabytek (budowla, dzieło plastyczne, zabytek kultury materialnej). Znajomość wybranych najbardziej znanych dzieł sztuki polskiej i innych narodów ważnych dla pokazania przemian w sztuce i poznania wybranych stylów (np. porównywanie stylów średniowiecza, określanie specyfiki, zakresu, cech stylu na przykładzie secesji; omawianie stylu artysty i kraju) i form dzieł w historii sztuki (m.in. rozumienie związku treści, formy i materiału dzieła, przemian form dzieł związanych z czasem ich powstania). Poznawanie miejsc znajdowania się istotnych w historii sztuki obiektów polskiej i światowej sztuki wizualnej.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie szkiców obiektów zabytkowych, całych brył lub wybranych fragmentów.
- Fotografowanie oglądanych dzieł, zabytków.
- Tworzenie fotomontaży, kolaży ilustrujących wrażenia z oglądania zabytków, dzieł sztuki.

Estetyka otoczenia

Stosowanie zasad kompozycji, kolorystyki, doboru formy, określonej stylistyki w kształtowaniu otoczenia. Potrzeba piękna, estetyki i harmonii w życiu codziennym, podczas uroczystości i świąt.

Ekspresja plastyczna:

- Tworzenie kompozycji użytkowych z elementów wykonanych samodzielnie i gotowych obejmujących estetykę stołu, strój, okolicznościową dekorację wnętrz, dekoracje świąteczne (przedmioty, motywy dekoracyjne, charakterystyczna kolorystyka), dekoracji na obchody świąt patriotycznych i narodowych, rocznic (symbole tożsamości narodowej).

OGÓLNY SCHEMAT REALIZACJI PROGRAMU NAUCZANIA W UJĘCIU ROCZNYM (30 GODZIN)

Grupy zagadnień, zadań do realizacji	Przewidywana, założona liczba godzin
Różne formy ekspresji plastycznej oraz odpowiadające im zagadnienia teoretyczne (m.in. dotyczące struktury, gatunków dzieł, technik plastycznych, wybranych problemów plastycznych) na podstawie programu i podręczników	25–26 godzin
Środowiskowe plastyczne działania integracyjne zapisane w podstawie programowej i ujęte w podręcznikach i założeniach programowych (łączenie treści nauczania ze specyfiką środowiska lokalnego, życiem szkoły, tradycjami)	2–3 godziny
Bezpośredni kontakt ze sztuką, uczestniczenie w kulturze połączone z ekspresją twórczą (wycieczki do muzeów, galerii, skansenów, zwiedzanie zabytków, plenery)	2–3 godziny

OKREŚLANIE PROBLEMATYKI I PRZYKŁADOWYCH TEMATÓW LEKCJI (DO WYBORU) W ROCZNYCH CYKLACH KSZTAŁCENIA W KLASACH 4–7 (NA PODSTAWIE PROGRAMU NAUCZANIA I PODRĘCZNIKÓW)

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
KLASA 4			
Zaproszenie do sztuki			
Pojęcie sztuki, piękna i wyobraźni jako podstawy twórczości artystycznej. / O wyobraźni, naśladowaniu rzeczywistości i zabawie. Artyści malują to, co lubią. / „Ludzie, rośliny i zwierzęta w ogrodzie sztuki”	<ul style="list-style-type: none"> sztuka, piękno, wyobraźnia, plastyka, artysta obrazy (dzieło malarskie, wyobrażenie przedmiotu) rzeźby budowle przedmioty użytkowe (pojęcie podane w sposób opisowy) autoportret, portret realizm (pojęcie podane w sposób opisowy) 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne pastele suche kredki akwarelowe 	I.1 I.6 II.1 II.2 II.6
O kresce i o rysowaniu			
Kreska jako zasadniczy środek wyrazu. / Jak pracuje artysta? / „Wśród gałązek, krzewów i pajęczyn”	<ul style="list-style-type: none"> wyobraźnia, wyobrażenie obraz (dzieło malarskie) malarz rysunek kreska 	<ul style="list-style-type: none"> rysunek ołówkiem, węglem, markerem wycinanka z kolorowego papieru 	I.1 I.5 II.1
Znaczenie zarysu, konturu formy przedmiotów. / Teatr cieni. / „O kocie i jego wąsach – zwierzęta domowe i dzikie” lub „W gospodarstwie wiejskim, ogrodzie zoologicznym i cyrku”	<ul style="list-style-type: none"> kreska kontur rysunek rysunek konturowy przybory rysunkowe, techniki rysunku 	<ul style="list-style-type: none"> kreska kontur rysunek rysunek konturowy przybory rysunkowe, techniki rysunku 	I.1 I.5 II.1
Ekspresja, wyraz kreski – tworzenie nastroju, przekaz emocji w dziele. / Kreska jako środek wyrazu artystycznego. / „Wielkie ryby w oceanie”, „Domy w tajemniczym miasteczku” albo „Kreski przedstawiają to »czego nie widać«”	<ul style="list-style-type: none"> kreska kreska jako środek wyrazu artystycznego kreska jako indywidualna i oryginalna cecha twórczości danego artysty rysunek, przybory rysunkowe i malarskie programy graficzne 	<ul style="list-style-type: none"> rysunek ołówkiem, cienkopisem, markerem, węglem, wybraną kredką pastelową 	I.1 I.2 I.5 II.1
O grafice i o powielaniu			
Problematyka odbijania w grafice, faktura płyty graficznej. / Ślady przedmiotów, ślady różnych materiałów. / Kompozycja abstrakcyjna lub dowolna	<ul style="list-style-type: none"> grafika, grafik oryginał, reprodukcja powielanie, odbitka graficzna płyta graficzna (matryca), odbijanie kreska 	<ul style="list-style-type: none"> grafika strukturalna (kolografia) 	I.1 I.5 I.6 II.6
Pomysł i kompozycja w grafice. / Frotaż (przecierka). / „Kompozycja w kole” lub „Smoki i dinozaury”	<ul style="list-style-type: none"> grafika, grafik odbitka graficzna powielanie płyta graficzna frotaż 	<ul style="list-style-type: none"> frotaż z materiałów o zróżnicowanej fakturze 	I.1 I.5 II.1 II.5

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Znaczenie barw w wybranych technikach graficznych. Specyfika druku płaskiego. / Druk płaski z niespodzianką. Monotypia. / „Na scenie – występ, koncert, przedstawienie” lub „Kolorowy deszcz, kolorowy wiatr”	<ul style="list-style-type: none"> grafika druk matryca (płyta graficzna), odbitka druk płaski monotypia 	<ul style="list-style-type: none"> monotypia barwna, malarska monotypia czarno-biała, graficzna 	I.1 I.6 II.1 II.2 II.6
O barwie i o malowaniu			
Związek techniki i tematu pracy plastycznej, wpływ na formę pracy plastycznej. / Jak technika, przybory malarskie i podłoża zmieniają obrazy? / „W dżungli” lub „W lesie”	<ul style="list-style-type: none"> malarstwo, malarz barwa (kolor) kreska obraz (dzieło malarskie) płaszczyna papier, płótno, deska, ściana lub szyba (okno) jako powierzchnie, na których tworzone są dzieła malarskie techniki malarskie (akwarela, tempera, plakatówka, pastele, malarstwo olejne, mozaika, witraż, kolaż) pejzaż 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne pastele suche farby plakatowe akwarele 	I.1 I.5 I.6 II.1 II.6
Barwy czyste – podstawowe i pochodne, tworzenie barw pochodnych. / „Tęczowy ogród” lub „Rajski ptak”	<ul style="list-style-type: none"> malarstwo, malarz barwa barwy podstawowe, barwy pochodne mieszanie barw odcienie barwy 	<ul style="list-style-type: none"> farby plakatowe akwarele 	I.1 I.3 II.1 II.6
Barwy ciepłe i zimne w kompozycjach. / „W niebieskich lub różowych okularach – portrety” lub „W jakich górach wolę być – błękitnych czy czerwonych?”	<ul style="list-style-type: none"> malarstwo, malarz barwa barwy podstawowe, barwy pochodne barwy ciepłe barwy zimne (chłodne) temperatura barwy (barwy cieplejsze, barwy chłodniejsze) 	<ul style="list-style-type: none"> farby plakatowe farby akrylowe akwarele 	I.1 I.3 I.6 II.1 II.6
Gama barwna – rodzaje gam kolorystycznych. Akcent kolorystyczny. Wiele akcentów, jeden akcent. Rozłożenie akcentów w kompozycjach. / „Pokaz fajerwerków”, „Samotna łódka na morzu” lub „Zdobycza szczytu”	<ul style="list-style-type: none"> malarstwo, malarz barwa barwy podstawowe, barwy pochodne barwy ciepłe, barwy zimne wąska gama barw ciepłych, wąska gama barw chłodnych, tonacja szeroka gama barw akcent kolorystyczny pejzaż ze sztafażem 	<ul style="list-style-type: none"> farby plakatowe farby akrylowe akwarele pastele olejne pastele suche 	I.1 I.3 I.6 II.1 II.6
Podsumowanie wiadomości o kresce, barwach podstawowych i pochodnych, gamach barwnych – wykorzystywanie wiadomości podczas tworzenia okolicznościowych, tradycyjnych kompozycji. Boże Narodzenie. Gwiazdki, aniołki, łańcuchy ze słomek i innych materiałów	<ul style="list-style-type: none"> sztuka ludowa tradycje ludowe kreska kontur barwy podstawowe, barwy pochodne szeroka gama barw, wąska gama barw akcent kolorystyczny 	<ul style="list-style-type: none"> wycinanka kolaż tworzenie dekoracyjnych przedmiotów z różnych materiałów 	I.3 I.5 III.2 III.3

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
O kompozycji w malarstwie			
Intuicyjne stosowanie zasad kompozycji podczas tworzenia dekoracyjnych przedmiotów użytkowych (wprowadzenie do kompozycji). Kiermasz ozdób świątecznych i przedmiotów dekoracyjnych na wyznaczony cel. / Bombka, serwetka świąteczna, kubek, świecznik	<ul style="list-style-type: none"> kompozycja (pojęcie podane w sposób opisowy) barwa kreska, kontur przedmioty użytkowe, sztuka użytkowa (pojęcia podane w sposób opisowy) szeroka gama barw, wąska gama barw, akcenty kolorystyczne kompozycja rytmiczna, kompozycja symetryczna 	<ul style="list-style-type: none"> farby akrylowe farby do tkanin farby do porcelany lub / i szkła 	I.1 I.2 I.3 II.7
Nadrzędny charakter zasady równowagi w kompozycji. / „W kosmosie. O wielkiej planecie i małych meteoroidach” lub „Kamyczki i kamienie”	<ul style="list-style-type: none"> kompozycja komponować, skomponować zasada równowagi w kompozycji ciężar barwy barwy lekkie barwy ciężkie 	<ul style="list-style-type: none"> kolaż z kolorowego papieru z malarstwa akwarelami, farbami plakatowymi lub kolorowymi tuszami 	I.2 I.3 I.6 II.1
Kompozycja symetryczna jako podstawowy układ w naturze i plastyce. / „Koronkowy liść” lub „Drzewo”	<ul style="list-style-type: none"> kompozycja komponować, skomponować symetria kompozycja symetryczna kreska 	<ul style="list-style-type: none"> wycinanka z papieru kolaż z ażurowych tkanin 	I.2 I.5 II.6
Złożone i różnorodne znaczenie rytmu. / Kompozycja rytmiczna. Różne rytmy. / „Widok przez ogrodzenie”, „Tkanina we wzory”, „Wieżowce” lub „Muzyczne rytmy”	<ul style="list-style-type: none"> kompozycja komponować skomponować rytm kompozycja rytmiczna 	<ul style="list-style-type: none"> wycinanka kolaż pastele olejne pastele suche akwarele farby plakatowe 	I.2 II.1 II.2 II.6
Praktyczne powtórzenie wiadomości o kompozycji i barwie, stosowanie zasad związanych z kompozycją i barwą. / Wielki dyskotekowy bal. Przygotowanie elementów dekoracyjnych na bal tematyczny	<ul style="list-style-type: none"> kompozycja zasada równowagi kompozycja rytmiczna barwy podstawowe, pochodne barwy ciepłe, zimne gama kolorystyczna szeroka i wąska akcenty kolorystyczne nastrój 	<ul style="list-style-type: none"> malarskie i rysunkowe techniki mieszane kolaż 	I.2 I.3 II.4 II.6
O plamach barwnych w malarstwie			
Określenie plamy i układów plam w kompozycjach malarskich. / Co to jest plama? / „Dywan w plamy”	<ul style="list-style-type: none"> malarstwo kompozycja obraz (dzieło malarskie) barwa plama barwna kompozycja luźny układ plam zwarty układ plam plamy otoczone konturem abstrakcja 	<ul style="list-style-type: none"> farby plakatowe farby akrylowe akwarele cienkopisy 	I.1 I.3 I.5 III.2 III.3

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Twórcze podejście do tradycji świątecznych. / Wielkanoc. / „Pisanka z wielkim ogonem lub skrzydłami, czyli o pawiu, lisie, wiewiórce i smoku, które przebrały się za pisanki w wielkim koszyku wielkanocnym”	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka ludowa • kompozycja symetryczna, kompozycja rytmiczna • szeroka gama barw, wąska gama barw, akcent kolorystyczny • pisanki, palmy, wycinanki 		I.2 I.3 III.2 III.3
Znaczenie estetyki w życiu codziennym, obchodzeniu świąt i uroczystości. / Sztuka użytkowa codzienna i świąteczna. / „Biały obrus”, „Jak kolorowe stroiki i kolorowe serwetki zmieniają stół”	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka użytkowa • estetyka otoczenia • barwy podstawowe, barwy pochodne • szeroka gama barw, wąska gama barw, akcenty kolorystyczne • zasada równowagi, kompozycja rytmiczna • faktura (pojęcie wprowadzone opisowo) – lekcja poprzedza tematykę faktury w kompozycji 	<ul style="list-style-type: none"> • techniki mieszane i wykonywanie kompozycji z gotowych materiałów dekoracyjnych 	I.1 I.2 I.3 I.5 II.7
Różnorodność faktury oraz jej związek z technikami i narzędziami. / Tajemnice faktury. / „Pochmurne niebo”	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo • kompozycja • obraz (dzieło malarskie) • plama barwna • faktura • pejzaż 	<ul style="list-style-type: none"> • kolaż z plam wykonanych różnymi technikami (pasty olejne, suche, kredki ołówkowe, akwarelowe, farby akwarelowe, plakatowe) 	I.1 I.5 II.1 II.6
Specyfika malarstwa akwarelowego faktury plam w akwareli. / Uroki akwareli. / „Odbicia w wodzie”, „Fontanna” lub „Wodospad”	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo • kompozycja • obraz (dzieło malarskie) • techniki malarskie (farby plakatowe, akwarela) • lawowanie • faktura plam w akwareli • faktura plam w technice farb plakatowych • pejzaż 	<ul style="list-style-type: none"> • farby akwarelowe • kredki akwarelowe 	I.1 I.2 I.5 I.6 II.1 II.6
O znaku plastycznym			
Sposoby tworzenia znaków. Przekaz informacji w znakach. / Od przedmiotu do jego znaku. / „Żywioty i zjawiska atmosferyczne”	<ul style="list-style-type: none"> • znaki plastyczne • uproszczenie, proste znaki plastyczne • synteza formy • grafika użytkowa 	<ul style="list-style-type: none"> • wycinanka z kolorowego papieru • kolorowe markery 	I.1 I.2 I.5 II.4 II.6
Znaki złożone. / „Mój order”	<ul style="list-style-type: none"> • znaki plastyczne • proste znaki plastyczne • złożone znaki plastyczne • logo • grafika użytkowa 	<ul style="list-style-type: none"> • rysunek kredkami ołówkowymi, flamastrami • wycinanka 	I.1 I.2 I.5 II.4 II.6
W świecie przedmiotów			
Dekoracyjne użytkowe przedmioty codzienne. / „Skrzynia na skarby”, „Niepowtarzalna torba na laptopa” lub „Balowa torebeczka Kopciuszka”	<ul style="list-style-type: none"> • przedmiot użytkowy • sztuka użytkowa • sztuka nieużytkowa • rzemiosło artystyczne • artysta rzemieślnik 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele suche, pastele olejne, kredki akwarelowe, kredki ołówkowe 	I.1 I.2 I.3 I.5 II.7

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
	<ul style="list-style-type: none"> zasada równowagi, kompozycja rytmiczna faktura 		
Znaczenie indywidualnych projektów przedmiotów użytkowych. / W świecie projektanta. / „Kolorowe samochody” lub „Stroje na różne okazje”	<ul style="list-style-type: none"> przedmiot użytkowy sztuka użytkowa wzornictwo przemysłowe projektowanie, projekt artysta projektant forma przedmiotu funkcja przedmiotu, funkcjonalność wąska gama barw, szeroka gama barw, akcenty kolorystyczne kreska zasada równowagi, kompozycja rytmiczna, kompozycja symetryczna 	<ul style="list-style-type: none"> model, asamblaż, łączenie różnych materiałów, kolaż prace barwne techniką mieszaną 	I.1 I.2 I.3 I.5 II.7
O sztuce mojego regionu			
Odwolania do natury jako najważniejszej inspiracji w sztuce ludowej. / Sztuka ludowa. / „Wycinanki jak ludowe hafty – drzewa, ludzie, zwierzęta” lub „Dwa podobne obrazy malowane metodą przepróch”	<ul style="list-style-type: none"> sztuka ludowa budownictwo ludowe rzeźba ludowa malarstwo ludowe na papierze, blasze, szkłe, desce, na kafkach i sprzętach metoda „przepróch” grafika ludowa ludowe rzemiosło artystyczne: wycinanka, haft, pisanki, regionalne motywy dekoracyjne kompozycja symetryczna barwy podstawowe i pochodne szeroka i wąska gama barw, akcent kolorystyczny zabytki sztuki ludowej, muzeum, skansen etnografia ludowe malarstwo, rzeźba, budownictwo sakralne 	<ul style="list-style-type: none"> wycinanka z kolorowego papieru marker farby akrylowe farby do malowania na szkłe lub folii 	I.2 I.3 III.2 III.3
Chata ludowa jako podstawowa forma w ludowym budownictwie drewnianym. Budownictwo ludowe. / „Malowana chata”, „Budujemy makietę kolorowej wsi” lub „Poznajemy skanseny Polski”	<ul style="list-style-type: none"> skansen sztuka ludowa etnografia budownictwo ludowe, budownictwo drewniane tradycje ludowe artysta ludowy kompozycja symetryczna i rytmiczna szeroka i wąska gama barw, akcent kolorystyczny 	<ul style="list-style-type: none"> szkice ołówkiem, węglem, cienkopisem, markerem, pastelami suchymi 	I.1 I.2 I.3 III.2 III.3

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Różnorodność użytkowych i nieużytkowych form przestrzennych w sztuce ludowej. / Między ludowym budownictwem, rzeźbą a przedmiotami ludowego rzemiosła. / „Świątek”, „Muzykant”, „Ul jak postać lub zwierzę” lub „Bogactwo polskich skansenów”	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka ludowa • etnografia • skansen • ludowe budownictwo drewniane • rzeźba ludowa, snycerstwo, polichromowanie • uproszczenie kształtu • rytm • kontrasty • szeroka gama barw 	<ul style="list-style-type: none"> • rzeźba z plasteliny lub kolorowych pudełek 	I.1 I.2 I.3 III.2 III.3
Świadome posługiwanie się środkami plastycznymi i ich nazywanie. / Rysunkowe powtórzenie wiadomości. Zagadki z wielkiego worka o środkach artystycznego wyrazu, rodzajach dzieł i poznanych dziedzinach sztuki	<ul style="list-style-type: none"> • kreska, kontur • grafika, odbitka graficzna • frotaż • barwy podstawowe, barwy pochodne • barwy ciepłe, barwy zimne • plama barwna, faktura • wąska gama kolorystyczna, szeroka gama kolorystyczna, akcent kolorystyczny • kompozycja • zasada równowagi w kompozycji • kompozycja symetryczna, kompozycja rytmiczna • sztuka ludowa (malarstwo, rzemiosło, budownictwo) • skansen, etnografia • malarstwo (tematy malarskie: pejzaż, portret, martwa natura, scena rodzajowa, abstrakcja, fantastyka) • grafika • sztuka użytkowa, rzemiosło artystyczne, wzornictwo przemysłowe 	<ul style="list-style-type: none"> • kredki ołówkowe • pastele suche, pastele olejne • ołówki, markery 	
Znaczenie „małej ojczyzny”. / Poznajemy sztukę ludową najbliższej okolicy. W muzeum sztuki regionalnej lub skansenie. Szkice przedmiotów i chat inspirowane naturą	<ul style="list-style-type: none"> • skansen • etnografia • sztuka ludowa • budownictwo ludowe, budownictwo drewniane • tradycje ludowe 	<ul style="list-style-type: none"> • kredki ołówkowe • pastele olejne • ołówek, marker, węgiel 	I.1 I.5 II.1 III.2 III.3
Tworzenie kompozycji inspirowanych naturą. / Uważny obserwator – piękno otoczenia, ciekawy zabytek, oryginalna budowla współczesna, pejzaże, rośliny w najbliższej okolicy. Robimy zdjęcia, szkicujemy. / „Zdarzenie w...” lub „Spotkanie przy...”	<ul style="list-style-type: none"> • piękno • barwa • kreska • plama barwna • faktura • kompozycja • zabytek • budowla architektoniczna • pomnik • park 	<ul style="list-style-type: none"> • kredki akwarelowe • pastele olejne, pastele suche • akwarele • farby plakatowe 	I.1 I.2 I.3 I.5 II.1 II.6 III.1

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Aktywny, bezpośredni odbiór sztuki. / Oglądamy wystawę. Opowiadamy o dziełach. / „Portrety widzów oglądających wystawę i ich reakcje na dzieła” lub „Nowa wersja zapamiętanego obrazu”	<ul style="list-style-type: none"> • piękno, wyobraźnia • wystawa, ekspozycja • katalog wystawy • kompozycja • dzieła sztuki • oryginał, reprodukcja • kreska • barwa • szeroka gama barw, wąska gama barw • akcent kolorystyczny • nastrój obrazu • realizm (pojęcie wprowadzone w sposób opisowy) 	<ul style="list-style-type: none"> • kredki ołówkowe • flamastry • pastele olejne 	I.1 I.2 I.3 I.5 I.6 II.1 II.2 III.2
Poznajemy instytucje kultury – bezpośredni odbiór sztuki. / Wyjście do muzeum – w świecie dzieł sztuki. Czy wszystkie eksponowane dzieła muszą nam się podobać? O temacie i nastroju dzieł. Obrazy, które powiesilibyśmy w domu, w szkole, w bibliotece. Jak wyeksponować obraz?	<ul style="list-style-type: none"> • muzeum • wystawa, ekspozycja, sala wystawowa • katalog lub przewodnik (publikacja książkowa, internetowa) • przewodnik (osoba), kustosz • dzieło sztuki, zabytek • kompozycja • gama kolorystyczna • nastrój dzieła sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> • szkice ołówkiem, węglem, cienkopisem 	I.1 I.2 I.3 I.5 III.2 III.4

KLASA 5

Dziedziny i gatunki w sztukach plastycznych

Podział plastyki na dyscypliny i ich omówienie. / Wielu artystów, wiele sposobów artystycznej wypowiedzi. Jak wyglądają pracownie – o dyscyplinach, rodzajach dzieł i pracy artystów. Konkurs i zabawa. / „Mój ulubiony artysta, moja ulubiona dyscyplina sztuki”	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo, malarz, dzieła malarskie (obraz, malowidło i inne) • rzeźba, rzeźbiarz, dzieła rzeźbiarskie (rzeźby pełne, płaskorzeźby i inne) • grafika artystyczna, użytkowa, komputerowa, grafik, dzieła (grafiki, ryciny) i techniki • architektura, architektura wnętrz, krajobrazu, architekt, dzieła (budowle, wnętrza, ogrody) • rysunek, rysownik, dzieło (rysunek) • rzemiosło artystyczne, dzieła (wytwory różnych dziedzin rzemiosła), artysta rzemieślnik • wzornictwo przemysłowe, projektant (dizajner) dzieła (projekty masowych wyrobów) • scenografia, scenograf, kostiumograf, dzieło (scenografia teatralna, filmowa, telewizyjna) 	<ul style="list-style-type: none"> • kredki ołówkowe • pastele olejne 	I.1 I.6 II.1 III.4 III.5
---	---	---	--------------------------------------

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Określanie znaczenia tematu w dziełach. / Różne tematy w sztuce przedstawiane w malarstwie, grafice i rzeźbie./ Trzy obrazy: „Ludzie są najważniejsi – portrety, sceny rodzajowe i historyczne”. „Jak przedstawiamy otoczenie i przedmioty. Gdy nie ma tematu	<ul style="list-style-type: none"> • portret, popiersie, autoportret, portret zbiorowy, portret konny • pejzaż (krajobraz), weduta, marina • martwa natura • wnętrze • scena rodzajowa • scena religijna • scena mitologiczna • scena historyczna • scena batalistyczna • abstrakcja • akt • animalistyka • florystyka 	<ul style="list-style-type: none"> • farby akwarelowe • pastele olejne • pastele suche • kolaż 	I.1 I.6 II.1 III.1 III.4 III.5
Tajemnice barw			
Poznanie znanych dzieł i inspirowanie się nimi podczas tworzenia. / Przypomnienie wiadomości o barwach. Kolory znanych obrazów. Zmieniamy barwy znanych dzieł w naszych pracach	<ul style="list-style-type: none"> • barwy podstawowe, barwy pochodne • barwy ciepłe, barwy zimne • wąska gama barw ciepłych (gorących) • wąska gama barw zimnych (chłodnych) • szeroka gama barw • tonacja • akcent kolorystyczny 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele olejne • farby plakatowe 	I.3 II.2 III.4 III.5 III.7 III.8
Obserwacje i doświadczenie związane z barwą. / Barwy dopełniające i zjawisko powidoku. Sylwetka przedmiotu na białym tle. / „Dwukolorowy pejzaż w barwach dopełniających – odbicie w wodzie” lub „Portret tajemniczej osoby”	<ul style="list-style-type: none"> • barwy podstawowe • barwy pochodne • barwy dopełniające • zjawisko powidoku 	<ul style="list-style-type: none"> • wycinanka • farby plakatowe • pastele olejne 	I.3 I.6 II.1 II.6
Znaczenie barw czystych i złamanych w kompozycji malarskiej. / Barwy czyste i złamane. Pojedynki barw dopełniających. / „Motyl na ziemi i skałach” lub „Ślimak na kwiatach”	<ul style="list-style-type: none"> • barwy podstawowe • barwy pochodne • barwy dopełniające • barwy czyste • barwy złamane 	<ul style="list-style-type: none"> • farby plakatowe • farby akwarelowe • kolaż 	I.3 II.1 II.6
Określanie wpływu względności barw na odbiór dzieła. / Zimne grzeje a gorące chłodzi, czyli o względności barw. Utrwalenie wiadomości o barwie. / „Parasole, które chłodzą na plaży”, „Parasole, które ogrzewają w deszczu” albo „Ciepło lub zimno w tej samej kurtce”	<ul style="list-style-type: none"> • barwy podstawowe • barwy pochodne • barwy czyste • barwy złamane • barwy dopełniające • zjawisko powidoku • barwy ciepłe i zimne, temperatura barw, względność barw 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele olejne • kolaż • pastele suche 	I.3 II.1 II.6

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
O magii, użyteczności i potrzebie piękna			
Początki sztuki. Potrzeba tworzenia i otaczania się pięknem w sztuce od prehistorii. / Tajemnicze malowidła i budowle. / „Zwierzę na piasku lub skale.” „Kolorowe stado” lub „Świątynia słońca, barwy słońca, kolory światła”	<ul style="list-style-type: none"> • prehistoria • sztuka prehistoryczna • archeologia, archeolog • epoka kamienia łupanego (paleolit) • epoka kamienia gładzonego (neolit) • epoka brązu • epoka żelaza • malarstwo naskalne (jaskiniowe) • barwniki naturalne • ciepła gama barw • kontur • ryty naskalne • rzeźby • Lascaux • Stonehenge • Biskupin 	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo farbami plakatowymi na chropawej fakturze, malarstwo strukturalne 	<ul style="list-style-type: none"> III.5 I.3 I.3 I.5 II.1 II.2 II.6 III.5
Znaczenie sztuki użytkowej i dekoracyjnej od początku dziejów. / Tajemnicze malowidła i budowle. / „Naszyjnik z glinianych koralików, muszli i patyków” lub „Gliniane naczynia z ornamentami”	<ul style="list-style-type: none"> • prehistoria • sztuka prehistoryczna • archeologia • epoka kamienia łupanego (paleolit) • epoka kamienia gładzonego (neolit) • malarstwo naskalne • barwniki naturalne • ryty naskalne • rzeźby • ceramika • ornamenty • faktura • epoka brązu • epoka żelaza • Lascaux • Stonehenge • Biskupin 	<ul style="list-style-type: none"> • dekoracyjne formy użytkowe z różnych wybranych materiałów 	<ul style="list-style-type: none"> I.3 I.5 II.1 II.3 II.6 III.5
Sztuka komponowania			
Estetyka otoczenia. / Przypomnienie wiadomości o kompozycji do tworzenia kompozycji użytkowych. Różne rodzaje kompozycji z tych samych przedmiotów. / „Ściana w pokoju”	<ul style="list-style-type: none"> • kompozycja • zasada równowagi, ciężar barwy, walor barwy, ciężar plam barwnych • wąska, szeroka gama barw, akcenty kolorystyczne • symetria • kompozycja symetryczna • rytm, kompozycja rytmiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • wycinanka • kolaż • technika mieszana 	<ul style="list-style-type: none"> I.2 I.3 II.6 II.7

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Świadome posługiwanie się wybranymi elementami do tworzenia zróżnicowanych kompozycji. Rozumienie pojęcia kompozycji jako układu. / Kompozycja otwarta i zamknięta. O różnych sposobach tworzenia kompozycji otwartej i zamkniętej / „Rozsypane owoce i warzywa” „Kosz z owocami i warzywami”	<ul style="list-style-type: none"> kompozycja, komponować, skomponować kompozycja otwarta kompozycja zamknięta wąska, szeroka gama barw, akcenty kolorystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne pastele suche farby plakatowe farby akrylowe 	I.2 I.3 II.1 II.6
Określanie czynników powodujących wrażenie bezruchu i ruchu, czyli statyki i dynamiki w kompozycji. / „Dyskoteka, taniec. Stojące osoby, czyli ci, którzy nie chcą tańczyć” lub „Zawody sportowe i widownia”	<ul style="list-style-type: none"> kompozycja, komponować, skomponować kompozycja statyczna kompozycja dynamiczna wąska, szeroka gama barw, akcent kolorystyczny 	<ul style="list-style-type: none"> farby plakatowe akwarele pastele olejne pastele suche kolorowe tusze 	I.2 I.3 II.1 II.6
Powtórzenie wiadomości o kompozycji. Opisywanie kompozycji znanych dzieł malarskich. / „Różne kompozycje w dziełach dawnych mistrzów” – prezentacja komputerowa lub albumik	<ul style="list-style-type: none"> kompozycja, komponować, skomponować zasada równowagi w kompozycji kompozycja symetryczna kompozycja rytmiczna kompozycja otwarta kompozycja zamknięta kompozycja statyczna kompozycja dynamiczna reprodukcja oryginał 	<ul style="list-style-type: none"> kolaż rysunkowe techniki mieszane (kredki ołówkowe, flamastry, pastele olejne, pastele suche) wybrany program graficzny 	I.1 I.3 II.6 III.4 III.5 III.7 III.8
O mistrzostwie w architekturze i w sztuce			
Harmonia, proporcje, symetria w architekturze greckiej. / Świątynie, posągi, malowane wazy. / „Tympanon lub fryz wokół świątyni z różnymi kolumnami” lub „Projekt kariatydy”	<ul style="list-style-type: none"> sztuka starożytnej Grecji okres archaiczny, klasyczny, hellenistyczny świątynia, teatr, stadion (kompozycja statyczna i rytmiczna) porządki architektoniczne (joński, dorycki, koryncki) 	<ul style="list-style-type: none"> pastele suche węgiel rysunkowy 	I.2 II.1 II.6 III.5
Ideał piękna i odbicie religii w sztuce greckiej. / Świątynie, posągi, malowane wazy. / „Sportowcy – piękno, proporcje ciała i ruch postaci” lub „Postacie z mitów na wazach”	<ul style="list-style-type: none"> sztuka starożytnej Grecji posąg, rzeźba kanon, ideał piękna, proporcje zasada kontrastu malarstwo na wazach (styl czarnofigurowy, czerwonofigurowy) kompozycja statyczna, dynamiczna szeroka gama barw 	<ul style="list-style-type: none"> wydrapywanki rysunek pastelami suchymi szkice węglem 	I.1 I.2 I.3 II.1 II.6 III.5

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Znaczenie sztuki dla podkreślenia imperialnego charakteru starożytnego Rzymu i zaspokajania potrzeb obywateli. / Budowle, pomniki, rzeźbiarskie portrety./ „Mój łuk triumfalny” lub „Kolumna o ważnych wydarzeniach, czyli „starożytny komiks” na kolumnie”	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka starożytnego Rzymu • architektura starożytnego Rzymu • łuk, arkada, kopuła • kolumny • świątynia rzymska • amfiteatr • rynek • bazylika • termy, akwedukt • willa, atrium • komiks 	<ul style="list-style-type: none"> • akwarele lub kredki akwarelowe z konturem, cienkopisem • kredki ołówkowe • pastele olejne 	I.1 I.7 II.1 II.6 III.5
Realizm jako istotna cecha dzieł starożytnego Rzymu. / Budowle, pomniki, rzeźbiarskie portrety./ „Portret rodzinny, portret klasowy” lub „Dekoracyjna mozaika”	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka starożytnego Rzymu • rzeźba, rzeźba monumentalna • portret • realizm • malarstwo pompejańskie • mozaika • światłocień • wąska, szeroka gama barw, akcenty kolorystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wydzieranka lub wycinanka • pastele olejne • pastele suche 	I.1 I.3 I.4 II.2 II.6 III.5
O rzeźbie			
Cechy przestrzennych, trójwymiarowych, nieużytkowych kompozycji. / Dzieło sztuki w trzech wymiarach – rzeźba jako bryła./ „Papierowe ptaki”, „Skrzydlate, fantastyczne zwierzęta”	<ul style="list-style-type: none"> • bryła, przestrzeń, trzy wymiary • rzeźba • rzeźbiarz 	<ul style="list-style-type: none"> • formowanie z pogniecionego papieru lub masy papierowej 	I.1 II.3 II.6
Określanie wpływu materiału, narzędzi na formę i fakturę rzeźb. / Materiał i faktura w rzeźbie./ Różne rodzaje faktury – pióra, futra, pancerze. / „Gliniane zwierzęta”	<ul style="list-style-type: none"> • rzeźba, bryła, przestrzenność • rzeźba • faktura • rzeźbiarz, rzeźbienie • materiały rzeźbiarskie (głina, drewno, kamień, metal) • narzędzia rzeźbiarskie (m.in. dłuto, dłot) • odlew, negatyw • płaskorzeźba, relief • instalacja • forma przestrzenna 	<ul style="list-style-type: none"> • rzeźbienie w glinie, plastelinie lub modelinie 	I.1 I.5 II.1 II.3 II.6
Specyfika kompozycji i przestrzennego charakteru płaskorzeźby. / „Moneta lub medal okolicznościowy dla mamy, dziadka i babci z okazji ich dnia” lub „Obramienie okna lub drzwi (portal)”	<ul style="list-style-type: none"> • rzeźba, bryła • faktura • płaskorzeźba, • relief wklęsły, relief wypukły • medal • moneta 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie reliefu z plasteliny, gliny, modeliny lub masy papierowej 	I.1 I.5 II.3 II.6

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Spoleczne i integracyjne znaczenie dzieła sztuki. / Między rzeźbą a formą przestrzenną./ „Wielkie szkolne maskotki	<ul style="list-style-type: none"> • bryła • rzeźba • forma przestrzenna • kompozycja • faktura • barwy podstawowe, pochodne, ciepłe, zimne • gamy barwne (szeroka, wąska) • akcent kolorystyczny • barwy dopełniające 	<ul style="list-style-type: none"> • rzeźba z pudełek kartonowych, materiałów do recyklingu, różnych rodzajów papierów, folii 	I.1 I.2 I.5 II.3 II.6
Sztuka w przestrzeni			
Znaczenie ruchu i powietrza, przestrzeni w formie przestrzennej. / O różnych formach przestrzennych, do których przenika powietrze i wiatr. / „Mobile abstrakcyjne, mobile przyrodnicze”	<ul style="list-style-type: none"> • bryła • rzeźba • forma przestrzenna • mobil • rzeźba mobilna • abstrakcja 	<ul style="list-style-type: none"> • łączenie papierowych elementów z drutem, sznurkami, gałązkami 	I.1 I.6 II.3 II.6
Różnorodność tematyki i stosowanych materiałów w różnych działaniach w przestrzeni. / „Instalacja o zdrowym odżywianiu” lub lekcja plenerowa „Kopce i labirynty ze śniegu, liści, piasku lub gałęzi”	<ul style="list-style-type: none"> • bryła • rzeźba • forma przestrzenna • instalacja • działanie plastyczne, akcja plastyczna 	<ul style="list-style-type: none"> • instalacja z pudełek, materiałów do recyklingu, różnych rodzajów papieru • formowanie z zastanych materiałów naturalnych (liście, śnieg, piasek, patyki itp.) 	I.1 II.3 II.6
O budowlach			
Problematyka użytkowego charakteru architektury – przestrzennej sztuki pod gołym niebem. / Zagadki – przedstawiamy budowle o różnych funkcjach i wyobrażamy sobie i szkicujemy ich plany.	<ul style="list-style-type: none"> • architektura, budowla • funkcja budowli, forma budowli • zespół architektoniczny, bryła architektoniczna 	<ul style="list-style-type: none"> • szkice rysunkowe kredkami ołówkowymi, flamastrami lub ołówkiem, węglem, markerem 	I.1 II.3 II.6
Wybrane zasady rządzące kompozycją architektoniczną. / Rytm i symetria w architekturze. Szukamy rytmu i symetrii w podobieństwie okien, barw, linii, kształtów i kierunków różnych budowli. / „Moja symetryczna i rytmiczna budowla”	<ul style="list-style-type: none"> • architektura, budowla • forma i funkcja budowli • fasada • kompozycja (rytm, symetria w kompozycji i architekturze) • szeroka gama barw • wąska gama barw 	<ul style="list-style-type: none"> • kolaż, wycinanka • pastele olejne, pastele suche 	I.1 I.2 I.3 II.3 II.6
Specyfika, środki artystyczne służące do uzyskiwania statyki i dynamiki w architekturze. / O architekturze bez dachu, okien i drzwi. / „Mosty wiszące i mosty na filarach” lub „Zamki w nastrojowych ogrodach. Zamek spokoju i zamek wiatru”	<ul style="list-style-type: none"> • architektura • budowla • przestrzeń • architektura krajobrazu • architektura ogrodów • statyka i dynamika w kompozycji • statyka i dynamika w architekturze 	<ul style="list-style-type: none"> • farby plakatowe • farby akrylowe • pastele olejne 	I.1 I.2 II.3 II.6

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
O sztuce sakralnej			
Kompozycja, forma, obronny charakter architektury romańskiej. Wpływ wydarzeń historycznych na formę powstających dzieł. / Wśród kościołów, katedr i ołtarzy. / „Projekt drzwi przedstawiających ważne wydarzenia z historii okolicy” lub „Dekoracyjny inicjał”	<ul style="list-style-type: none"> • średniowiecze • sztuka średniowieczna • styl romański • architektura romańska, bryła budowli • sklepienie kolebkowe • łuk • portal, tympanon • kompozycyjne ramy architektoniczne • kolumna romańska • ołtarz • rzeźba, dekoracja rzeźbiarska • kościół romański • inicjał, iluminacja 	<ul style="list-style-type: none"> • węgiel rysunkowy • pastele suche • akwarele z konturem cienkopisem 	I.1 I.2 I.6 II.2 II.3 II.6 III.4 III.5 III.6
Wiodące znaczenie religii i jej wpływ na formę różnorodnych dzieł sztuki średniowiecznej. / Wśród kościołów katedr i ołtarzy. / „Projekt podwójnego witraża: Anioł i diabeł” lub „Projekt rozety”	<ul style="list-style-type: none"> • średniowiecze • sztuka średniowieczna • styl gotycki • architektura gotycka, bryła budowli • gotycka katedra • sklepienie krzyżowo-żebrowe • witraż • kompozycja symetryczna • rzeźba, dekoracja rzeźbiarska • ołtarz 	<ul style="list-style-type: none"> • witraż – wycinanka z bibuły i papieru • farby do malowania na szkle lub folii • kredki akwarelowe, akwarele, cienkopisy, kolorowe flamastry 	I.1 I.2 I.6 II.2 II.6 III.4 III.5 III.6
Pojęcie piękna. Przedstawienie duchowości. / Różne rodzaje piękna – wizerunki świętych. / Specjalności i zadania świętych, ich atrybuty. Projekt witraża lub posągu świętego z atrybutem	<ul style="list-style-type: none"> • piękno, idealizacja • sztuka sakralna, sztuka religijna • wizerunek • portret • atrybut • symbolika barw, symbol, alegoria 	<ul style="list-style-type: none"> • farby do malowania na szkle lub folii • witraż – wycinanka z bibuły, papieru, kolorowej folii 	I.1 I.6 II.2 II.6 III.4 III.5 III.6
Instytucje kultury			
Znaczenie i cele działalności instytucji kultury. / Muzeum. Rozmowa: po co są muzea? Prezentacja dwóch różnych muzeów (album lub prezentacja multimedialna)	<ul style="list-style-type: none"> • muzeum (muzea przyrodnicze, techniczne, historyczno-społeczne, sztuk pięknych) • galeria • skansen • zabytki • dzieła sztuki • eksponaty, obiekty, dobra kulturalne • kolekcja • konserwacja dzieł sztuki, konserwator 	<ul style="list-style-type: none"> • kolaż • rysunkowe i malarskie techniki mieszane • wybrany program graficzny 	II.4 II.6 III.7 III.8
Wystawy, udostępnianie prac jako istotna część plastyki. / Galeria. Prezentacja naszych prac. Aranżacja przestrzeni, projekt wystawy i wernisażu. Zaproszenia na wystawę	<ul style="list-style-type: none"> • galeria, przestrzeń wystawiennicza • wystawa, wernisaż, katalog wystawy • obiekty artystyczne • życie artystyczne, wydarzenia kulturalne 	<ul style="list-style-type: none"> • oprawianie prac • graficzne, rysunkowe i malarskie techniki mieszane • wybrany program graficzny 	II.3 II.4 II.6 III.7

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Stosowanie i posługiwanie się pojęciami plastycznymi. / Powtórzenie wiadomości: dziedziny sztuki, rodzaje dzieł i tematy w plastyce. Quiz – pytania lub gra planszowa	<ul style="list-style-type: none"> dziedziny sztuki (malarstwo, rzeźba, grafika, rysunek, architektura, rzemiosło artystyczne, wzornictwo przemysłowe, scenografia) specyfika, techniki, środki wyrazu artystycznego, twórcy tematy dzieł sztuki (portret, pejzaż, martwa natura, wnętrze, scena rodzajowa, scena batalistyczna, scena religijna, scena mitologiczna, abstrakcja, akt, animalistyka, florystyka) 	<ul style="list-style-type: none"> kredki ołówkowe, pastele olejne markery, ołówki 	I.1 I.6 II.4 III.4 III.5
KLASA 6			
O grafice			
Dwustopniowy proces powstawania dzieł w grafice. / Przypomnienie wiadomości o grafice. Jak powstaje dzieło graficzne – kolejne etapy powstawania. / Ślady i cienie płaskich przedmiotów” (frotaż) lub „Drzewa i bukiety kwiatów”	<ul style="list-style-type: none"> grafika, grafik powielenie, nakład matryca (płyta graficzna), rodzaje płyt dłuto, rylec odbitka (rycina) prasa graficzna druk druk wypukły druk wklęsły druk płaski pejzaż martwa natura 	<ul style="list-style-type: none"> frotaż z materiałów o zróżnicowanej fakturze 	
Specyfika druku wypukłego. / „W morskich głębinach” (odbitki z materiałów o zróżnicowanej fakturze) lub „Spacer po parku” (odbitki z płyty gipsowej)	<ul style="list-style-type: none"> grafika, grafik druk, nakład druk wypukły (drzeworyt, linoryt, gipsoryt) płyta (matryca) dłuto odbitka faktura krajobraz 	<ul style="list-style-type: none"> gipsoryt odbitki unikatowe 	I.1 I.5 I.6 II.1 II.6
Cechy druku wklęsłego. / „W gąszczu roślin, traw, kwiatów, zbóż” (odbitki linii papilarnych dłoni)	<ul style="list-style-type: none"> grafika, grafik druk, nakład druk wklęsły miedzioryt, ceratoryt) płyta (matryca) rylec, igła 	<ul style="list-style-type: none"> odbitki linii papilarnych (odbitki barwne) 	I.1 I.5 I.6 II.1 II.6
Porównanie druku wklęsłego i płaskiego. / Akwaforta i druk płaski (litografia). Oglądamy znane dzieła graficzne. Albumik o twórczości znanego grafika lub opis i rysunkowa interpretacja wybranego dzieła graficznego	<ul style="list-style-type: none"> grafika, grafik druk, nakład prasa graficzna akwaforta (druk wklęsły trawiony) matryca, płyta metalowa litografia (druk płaski) matryca, płyta kamienna kredka litograficzna, tusz litograficzny 	<ul style="list-style-type: none"> kołaż techniki rysunkowe, graficzne, malarskie (wybrany program komputerowy) techniki grafiki komputerowej 	I.1 I.5 I.6 II.4 II.6 III.4 III.5 III.8

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
O przestrzeni w obrazie			
Sposoby przedstawiania przestrzeni na płaszczyźnie. / Układ rzędowy, pasowy, kulisowy. / Najstarsze opowiadania o świecie i przestrzeni. Jak przedstawić to, co bliżej, i to, co dalej, w układzie rzędowym, pasowym, rzędowym i kulisowym? Współczesna opowieść w układzie pasowym	<ul style="list-style-type: none"> przestrzeń układ rzędowy kompozycja, układ pasowy układ kulisowy 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne pastele suche kredki akwarelowe 	I.4 II.1 II.6 III.5
Znaczenie perspektywy linearnej. / Przestrzeń i bryły w perspektywie linearnej. / „Fantastyczne miasto robotów” lub „Wycieczka w autobusie”	<ul style="list-style-type: none"> przestrzeń perspektywa linearna (perspektywa żabia, perspektywa z lotu ptaka, perspektywa centralna, perspektywa boczna, perspektywa ukośna) skrót perspektywiczny linia horyzontu (horyzont malarski) punkt zbiegu 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne pastele suche szkice ołówkiem, węglem, sangwiną 	I.4 II.1 II.6 III.5
Perspektywa linearna. / Przestrzeń i bryły w perspektywie. / „Miasto nocą – drapacze chmur w perspektywie ukośnej” lub „Szkic pokoju w perspektywie ukośnej”	<ul style="list-style-type: none"> perspektywa linearna perspektywa ukośna skrót perspektywiczny linia horyzontu weduta wnętrze 	<ul style="list-style-type: none"> pastele suche kredki ołówkowe węgiel, ołówek 	I.4 I.6 II.1 II.6 III.5
Rola perspektywy powietrznej w pracach malarskich. / „Mgły w górach, nad morzem i w lesie. Kolorowa i błękitna przestrzeń – jak powietrze zmienia barwy w przestrzeni”	<ul style="list-style-type: none"> przestrzeń perspektywa powietrzna plama barwy chłodne krajobraz 	<ul style="list-style-type: none"> farby plakatowe farby akwarelowe pastele suche pastele olejne 	I.3 I.4 I.5 I.6 II.1 II.6 III.4 III.5
Określanie przestrzeni w obrazie za pomocą barw i rozmieszczenia. / Perspektywa malarska i plany obrazu. / „Cztery pory roku – świat widziany przez ptaki, liście, krople deszczu, śnieżynki	<ul style="list-style-type: none"> przestrzeń plany obrazu perspektywa kulisowa perspektywa malarska barwy ciepłe, barwy chłodne krajobraz 	<ul style="list-style-type: none"> farby plakatowe farby akwarelowe kolorowe tusze 	I.3 I.4 I.6 I.2 II.6 III.4 III.5
Harmonia i piękno w naturze i w sztuce			
Harmonia i proporcja w dziełach. / Złoty wiek. Złote proporcje. / „Projekt budowy nakrytej kopułą”	<ul style="list-style-type: none"> sztuka renesansowa architektura renesansowa kopuła arkada rytm statyka 	<ul style="list-style-type: none"> szkice ołówkiem, węglem, sangwiną pastele suche czarny marker 	I.1 I.2 II.1 II.6 III.4 III.5

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
	<ul style="list-style-type: none"> • symetria • proporcje • zasada złotego podziału 		III.6
Odbicie humanizmu w sztuce. / Geniusz i arcydzieło. / „Uroczystość rodzinna”, „Wspomnienie najpiękniejszych świąt”	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka renesansowa • malarstwo sztalugowe • rzeźba renesansowa • kompozycja zamknięta • kompozycja statyczna • szeroka, wąska gama barw, akcenty kolorystyczne • perspektywa zbieżna • perspektywa malarska, plany obrazu • perspektywa powietrzna • portret zbiorowy • scena rodzajowa 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele olejne • pastele suche • farby plakatowe • farby akrylowe 	I.1 I.2 I.3 I.4 I.6 II.1 II.6 III.4 III.5 III.6
Portret jako charakterystyczne dzieło renesansowe. / Postać z pejzażem w tle. / „Autoportret w wymarzonej miejscy na świecie”	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka renesansowa • portret, portret renesansowy • wąska, szeroka, gama barw, akcenty kolorystyczne • kompozycja zamknięta • perspektywa malarska • plany obrazu • perspektywa powietrzna • perspektywa zbieżna • portret, autoportret 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele olejne • farby plakatowe • farby akrylowe 	I.1 I.2 I.3 I.4 I.6 II.1 II.6 III.5 III.6 III.7
Znaczenie kolekcji i zbiorów dzieł sztuki. / Perły sztuki w Krakowie. / „Mój kolorowy arras z dzikimi zwierzętami”	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo • grafika • rzeźba • rzemiosło • arcydzieło • oryginał • muzeum • kolekcja • kompozycja, barwa, perspektywa • różne tematy dzieł • Leonardo da Vinci • Rembrandt • polskie malarstwo XIX wieku 	<ul style="list-style-type: none"> • kolorowe tusze • pastele olejne • wydzieranka, wycinanka z kolorowego papieru • kolaż • farby plakatowe 	I.1 I.2 I.3 I.4 I.5 I.6 III.4 III.5 III.6 III.7 III.8
O świetle w dziele sztuki			
Znaczenie waloru w obrazie w przedstawianiu nastroju i światła. / „Światła latarni morskiej na morzu”, „Światła samochodów w nocy” lub „Portret jak czarno-białe zdjęcie”	<ul style="list-style-type: none"> • walor barwy, walor plamy • jasność barwy, jasność plamy • nasycenie barwy, nasycenie plamy • pejzaż • portret 	<ul style="list-style-type: none"> • węgiel rysunkowy • ołówek • pastele suche • wydzieranka z gazet 	I.5 I.6 II.1 II.6 III.4 III.5

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Posługiwanie się zasadami kompozycji i wybranymi środkami plastycznymi podczas ilustrowania tradycji. / Wielkanoc. / „Śmigus –dyngus. Ilustrowanie dawnych tradycji wielkanocnych” (malowanie na szkle lub folii) lub „Karta świąteczna”(linoryt, gipsoryt)	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka ludowa, tradycje, zwyczaje ludowe • szeroka, wąska gama barw, barwy dopełniające, kontrasty barwne • malarstwo na szkle • grafika • kompozycja dynamiczna, kompozycja zamknięta • scena rodzajowa 	<ul style="list-style-type: none"> • farby do malowania na szkle lub folii • linoryt, gipsoryt • grafika strukturalna (kolografia) 	I.1 I.2 I.3 I.5 I.6 II.1 II.6 III.3
Związek waloru i cieniowania podczas przedstawiania brył na płaszczyźnie. / Świat trójwymiarowy. Jak przedstawić płaskie kształty, a jak przestrzenne formy? / „Martwa natura – warzywa i owoce, naczynia na stole”	<ul style="list-style-type: none"> • walor • plama • stopniowanie waloru (osłabianie i wzmacnianie) • cieniowanie • światłocien • jasność barwy, nasycenie barwy • twardy i miękki modelunek światłocieniowy • wąska gama kolorystyczna • akcent kolorystyczny • kompozycja zamknięta i otwarta 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele suche • pastele olejne • węgiel rysunkowy, sangwina • ołówek 	I.1 I.2 I.4 I.5 I.6 II.1 II.6
Znaczenie światła dla odbioru formy i faktury w rzeźbie. / Światło w rzeźbie. / „Krajobraz – gęsty las” (relief) lub „Tancerka”(rzeźba)	<ul style="list-style-type: none"> • rzeźba • płaskorzeźba • bryła (przestrzenność, trójwymiarowość) • faktura • światłocien • krajobraz • portret 	<ul style="list-style-type: none"> • relief z papieru lub / i materiałów do recyklingu • rzeźba z papieru, modeliny lub gliny 	I.1 I.5 I.6 II.3 II.6
Sztuka pełna mocy			
Niepokój, ekspresja, dynamika w barokowych dziełach. / Wielkie poruszenie. / „Dekoracyjna rama obrazu”, „Dekoracyjny świecznik” lub „Wielki bal kostiumowy”	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka barokowa • rzeźba barokowa • malarstwo barokowe • światłocien • faktura • kontrasty form • kompozycja dynamiczna • szeroka gama barw • skróty perspektywiczne • scena rodzajowa • sztuka użytkowa 	<ul style="list-style-type: none"> • półprzestrzenna forma z papieru, masy papierowej i materiałów dekoracyjnych • pastele olejne • farby plakatowe 	I.1 I.2 I.3 I.5 I.6 II.1 II.3 II.6 III.4 III.5 III.6
Sposoby przedstawiania przestrzeni w malarstwie iluzjonistycznym. / Potęga i urok iluzji. / „Krajobrazy w chmurach”	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka barokowa • malarstwo iluzjonistyczne • szeroka gama barw • perspektywa zbieżna • skróty perspektywiczne • perspektywa malarska 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele suche • akwarele • farby plakatowe 	I.1 I.3 I.4 I.6 II.1 II.6

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
	<ul style="list-style-type: none"> plany obrazu scena religijna scena mitologiczna 		III.4 III.5 III.6
Malarz – reżyser. Teatralność scen w malarstwie barokowym. / Magia mroku światła. / „Rozmowa”	<ul style="list-style-type: none"> sztuka barokowa szeroka, wąska gama kolorystyczna twardy modelunek światłocieniowy bogata faktura kompozycja dynamiczna skrótów perspektywiczne 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne farby plakatowe 	I.1 I.3 I.4 I.5 I.6 II.1 II.6 III.5 III.6
Związki budowli z architekturą krajobrazu. / Imponujące pałace i ogrody. / ”Barokowe inspiracje – ogród jak dywan”	<ul style="list-style-type: none"> pałac barokowy sztuka ogrodowa, ogród barokowy symetria, oś symetrii architektura krajobrazu 	<ul style="list-style-type: none"> kołaż wycinanka, wydzieranka farby plakatowe pastele suche lub olejne akwarela z konturem cienkopisem 	I.1 I.2 I.3 III.4 III.5 III.6
Ćwiczenie kompozycyjne na podstawie obserwacji natury. / Wycieczka. Zabytkowa budowla, współczesna architektura najbliższej okolicy – szkice zaskakujących fragmentów	<ul style="list-style-type: none"> zabytek budowla dekoracje architektoniczne zwiedzanie kompozycja 	<ul style="list-style-type: none"> szkice rysunkowe ołówkiem, markerem, węglem pastele olejne pastele suche akwarele kredki akwarelowe 	I.1 I.2 II.1 II.6 III.1
Umiar, wdzięk i elegancja, czyli sztuka z klasą			
Rozwój miast. Różnorodność budowli. / Antyczne inspiracje architektów. / „Panorama miasta” lub „Panorama miasta i jej odbicie w rzece”	<ul style="list-style-type: none"> archeologia oświecenie racjonalizm sztuka klasycystyczna architektura klasycystyczna budowle o różnych funkcjach tympanony, kolumny, pilastry kompozycja statyczna, kompozycja symetryczna pejzaż 	<ul style="list-style-type: none"> akwarela, akwarela z konturem na podłożu z gazety farby plakatowe 	I.1 I.2 I.6 II.1 II.6 III.4 III.5 III.6
Inspirowanie się starożytnością – symetria, harmonia, proporcje budowli. / „Projekt tympanonu budowli”	<ul style="list-style-type: none"> architektura klasycystyczna tympanony, kolumny, pilastry ramy architektoniczne kompozycja statyczna kompozycja symetryczna 	<ul style="list-style-type: none"> ołówek węgiel, sangwina pastele suche kredki ołówkowe 	I.1 I.2 II.1 II.6 III.4 III.5 III.6

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Idealizacja postaci, statyka i piękno w sztuce. / Portret piękny i gładki. / „Portret konny w rzeźbie. – Projekt pomnika”	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo klasycystyczne • rzeźba klasycystyczna • kompozycja statyczna • miękki modelunek światłocieniowy • gładka faktura • portret • portret konny • scena religijna • scena mitologiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • węgiel • ołówek • pastele suche lub olejne • techniki mieszane 	I.1 I.2 I.3 I.4 I.5 I.1 II.6 III.4 III.5 III.6
Przedstawianie życia codziennego w przestrzeni miejskiej. / Warszawskie weduty. / „Domy, ulice, samochody, ludzie – miasto tętniące życiem”	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo klasycystyczne • pejzaż, weduta, sztafaż • perspektywa linearna, barwna powietrzna, plany obrazu 	<ul style="list-style-type: none"> • farby plakatowe • farby akwarelowe • akwarele 	I.1 I.2 I.3 I.4 I.6 II.1 II.6 III.4 III.6 III.7
Serce, umysł, talent i ... rzeczywistość			
Sposoby uzyskiwania ekspresji i dramatyzmu w malarstwie. / Poruszające wydarzenia na płótnach malarzy. / „Burza na morzu” lub „Zachód słońca wokół ruin starego zamku”	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo romantyczne • kompozycja dynamiczna • szeroka gama barw • kontrasty barwne, światłocieniowe, kształtów i kierunków • bogata faktura • perspektywa malarska 	<ul style="list-style-type: none"> • farby plakatowe • farby akwarelowe • akwarele 	I.1 I.2 I.3 I.4 I.5 I.6 II.2 II.6 III.4 III.5 III.6
Realizm jako sposób przedstawiania osób i zdarzeń. / Utalentowani obserwatorzy życia. / „Ogrodnik przy pracy” lub „Na zakupach w supermarkecie”	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo realistyczne • realizm • scena rodzajowa 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele olejne • pastele suche • farby plakatowe 	I.1 I.2 I.4 I.6 II.1 II.6 III.4 III.5
Patos historii narodowej w malarstwie. / Malarska misja Matejki. / Album o twórczości Artysty	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo historyczne, sceny historyczne • malarstwo batalistyczne, sceny batalistyczne • realizm • kompozycja dynamiczna • perspektywa zbieżna, powietrzna, malarska, plany obrazu 	<ul style="list-style-type: none"> • kolaż • rysunkowe techniki mieszane (wybrany program graficzny) 	I.1 I.2 I.3 I.4 I.6 II.6 III.4 III.7

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Praktyczne stosowanie i definiowanie wybranych technik oraz środków artystycznych w kompozycjach. / Powtórzenie wiadomości. Techniki plastyczne w dziełach wybranych dziedzin sztuki. Przestrzeń w obrazach. / „Kosmos”	<ul style="list-style-type: none"> dziedziny plastyki (grafika i inne) techniki plastyczne (graficzne i innych dziedzin plastyki) układ rzędowy, pasowy, kulisowy perspektywa linearna, powietrzna, malarska plany obrazu światłocień, cieniowanie 	<ul style="list-style-type: none"> kredki ołówkowe pastele olejne pastele suche farby plakatowe ołówki 	I.1 I.2 I.3 I.4 I.5 I.6 II.1 III.4 III.5 III.6
Przedstawienia ukazujące człowieka, przestrzeni otaczającego świata wybranych okresów. / Lekcja powtórzeniowa. Sztuka w odsłonach z wybranych okresów. / „Jak przedstawiono ludzi w malarstwie i rzeźbie?” „Jak wyglądały budowle?” (krótkie prezentacje)	<ul style="list-style-type: none"> malarstwo różne rodzaje portretu kompozycja, kolorystyka, światłocień perspektywa w malarstwie architektura budowle o różnych funkcjach kompozycja budowli, światłocień, faktura 	<ul style="list-style-type: none"> ołówek kredki ołówkowe pastele olejne markery 	I.1 I.2 I.3 I.4 I.5 I.6 II.6 III.4 III.5 III.6 III.7
KLASA 7			
Określanie podstaw i cech zasadniczych dziedzin plastyki. / Wszyscy artyści rysują. O dziedzinach plastyki. Zabawa plastyczna – rozmowa między artystami różnych dziedzin sztuki: o wyższości...	<ul style="list-style-type: none"> natura kultura sztuka plastyka sztuki przedstawiające sztuki nieprzedstawiające sztuki wizualne malarstwo grafika rysunek rzeźba architektura rzemiosło artystyczne wzornictwo przemysłowe 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne flamastry markery, cienkopisy kredki ołówkowe ołówek 	I.1 I.5 I.6 II.1 III.8
Świadome stosowanie najważniejszych środków artystycznego wyrazu we własnych kompozycjach plastycznych. / W świecie kontrastów i podobieństw – powtórzenie i przypomnienie pojęć języka plastyki dotyczących kreski, barwy, plamy, faktury, kompozycji. / „Kolorowa dżungla”	<ul style="list-style-type: none"> kreska barwy ciepłe barwy zimne barwy podstawowe barwy pochodne barwy dopełniające powidok, kontrast, łamanie barw względność barw gama kolorystyczna (wąska, szeroka) plama barwna 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne farby plakatowe pastele suche farby akrylowe 	I.2 I.3 I.5 II.1 II.6

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
	<ul style="list-style-type: none"> • faktura • walor barwy • zasada równowagi w kompozycji • kompozycja dynamiczna • kompozycja rytmiczna • kompozycja otwarta • kompozycja zamknięta 		
Rozumienie zagadnień związanych z przedstawianiem przestrzeni i przestrzennością przedmiotów na płaszczyźnie. / Ciekawie rozmieszczone trójwymiarowe przedmioty, bliskie i oddalone – powtórzenie o światłocieniu, przestrzeni w obrazie i kompozycji. / „Jabłko. Jabłoń. Sad”. „Zwierzęta z sześciaków”	<ul style="list-style-type: none"> • walor • stopniowanie waloru • modelunek światłocieniowy • światłocień • perspektywa linearna (perspektywa centralna, ukośna, żabia, z lotu ptaka) • perspektywa malarska • perspektywa powietrzna • zasada równowagi w kompozycji • kompozycja rytmiczna • kompozycja symetryczna • kompozycja statyczna • kompozycja dynamiczna • kompozycja otwarta • kompozycja zamknięta 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele olejne • pastele suche • farby plakatowe • ołówek, węgiel 	I.2 I.4 I.5 I.6 II.1 II.6
Znaczenie ekspresji, deformacji i syntezy formy w dziełach sztuki. / Najważniejsze sposoby interpretacji świata w dziele sztuki – podobieństwo, wyraz, uproszczenie. Jak pokazywać świat – prawdziwie, z uczuciem czy bez szczegółów? / „Pejzaże i pogoda”	<ul style="list-style-type: none"> • realizm • ekspresja, deformacja • synteza formy • harmonia • nastrój • faktura • wąska, szeroka gama kolorystyczna • barwy kontrastowe, dopełniające • kreska • pejzaż 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele olejne • pastele suche • farby plakatowe • farby akrylowe 	I.1 I.3 I.5 II.1 II.2 II.6
O interpretacji w dziełach sztuki			
Problematyka światła, barwy i faktury w pracach impresjonistów. / Uchwycić chwilę. / „Widok przez promienie słońca”, „Kolorowe tancerki”, „Dworzec kolejowy”	<ul style="list-style-type: none"> • sztuka nowoczesna • impresjonizm • barwy czyste, barwy podstawowe i pochodne • barwy dopełniające • powidok • plama barwna • faktura • pejzaż • scena rodzajowa • wnętrze 	<ul style="list-style-type: none"> • farby plakatowe • farby akrylowe 	I.1 I.3 I.5 I.6 II.2 III.5

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Interpretowanie świata za pomocą barw i symboli. / Wrażenie, pasja, refleksja. / „Noc z tańczącymi gwiazdami”, „Krajobraz ze stożków walców i kul”, „Zamyślenie, droga życia”	<ul style="list-style-type: none"> • postimpresjonizm • ekspresja, obrazy ekspresyjne • barwy podstawowe, barwy pochodne • barwy dopełniające • faktura • kompozycja dynamiczna • kompozycja otwarta, zamknięta • synteza formy • światłocień • plama barwna z konturem • symbol, obrazy symboliczne 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele olejne • pastele suche • farby plakatowe • farby akrylowe 	<ul style="list-style-type: none"> • I.1 • I.2 • I.3 • I.4 • I.5 • II.2 • II.6 • III.5
Ekspresja linii. / Płynność linii, precyzja rysunku, delikatność barw. / „Ptaki, kwiaty, liście i ornamenty”, „Projekt secesyjnego krzesła, poręczy schodów”	<ul style="list-style-type: none"> • styl • akademizm • architektura (budowle, wnętrza) • malarstwo • linia, kontur • plama barwna bez modelunku • kompozycja dynamiczna, kompozycja rytmiczna • stylizowana ornamentyka roślinna • inicjał 	<ul style="list-style-type: none"> • akwarela lub kredki akwarelowe z konturem cienkopisem • wycinanka • kolaż 	<ul style="list-style-type: none"> I.1 I.2 I.5 I.6 II.2 III.4 III.6
Ukryte, symboliczne treści dzieł. / Prawda i przesłanie, symbol i metafora. „Dokąd porwano królową?”, „Lalki”, czyli dwa obrazy życia w dziele”, „Osoba jako symbol uczuć, zjawisk i żywiołów”	<ul style="list-style-type: none"> • styl • styl artysty • symbolizm • symbol • metafora • groteska • ekspresja • malarstwo • kreska • szeroka gama kolorystyczna • kompozycja 	<ul style="list-style-type: none"> • pastele olejne • pastele suche • farby plakatowe • farby akrylowe • akwarele 	<ul style="list-style-type: none"> I.2 I.3 I.4 I.6 II.2 III.4 III.6
Ekspresja barw. Znaczenie deformacji. / „Dziki kolor”, głębia przeżyć. „Drzewo i człowiek widziane przez fowistę i ekspresjonistę”	<ul style="list-style-type: none"> • fowizm • ekspresja • ekspresjonizm • deformacja • plama barwna, • kontur • szeroka gama barw, kontrasty kolorystyczne • kompozycja dynamiczna • faktura • synteza formy 	<ul style="list-style-type: none"> • farby plakatowe • farby akrylowe 	<ul style="list-style-type: none"> I.1 I.2 I.4 I.6 II.1 II.6 III.5

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Odejście od dokumentacyjnej roli sztuki. / Nowe spojrzenie na przestrzeń. Kolaż – ulubiona technika kubistów. „Martwa natura z instrumentem muzycznym”	<ul style="list-style-type: none"> kubizm (faza analityczna, faza syntetyczna) przestrzeń kubistyczna geometryzacja form 	<ul style="list-style-type: none"> kolaż pastele suche farby plakatowe farby akrylowe 	I.1 I.2 I.4 I.6 II.1 II.6 III.5
Znaczenie wyobraźni i podświadomości. / Gdy płamy stają się tematem obrazów. „Co nam w duszy gra? – mój obraz abstrakcyjny” lub „Baśniowy, nierealny sen – niezwykle proporcje i zestawienia przedmiotów”	<ul style="list-style-type: none"> abstrakcja abstrakcjonizm spontaniczny i geometryczny kompozycja dynamiczna kompozycja statyczna unizm wąska gama barw, tonacja deformacja formizm 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne farby plakatowe farby akrylowe 	I.1 I.2 I.3 I.5 I.6 II.2 II.6 III.4 III.5
Znaczenie syntezy i różne sposoby syntezy form w rzeźbie. / Piękno prostych form. „Moja rzeźba kubistyczna”, „Moja rzeźba organiczna”	<ul style="list-style-type: none"> rzeźba kubistyczna rzeźba organiczna rzeźba ekspresyjna konstruktywizm synteza formy ekspresja – wyraz deformacja formy faktura w rzeźbie światłocien nastrój 	<ul style="list-style-type: none"> łączenie pudełek papierowych rzeźbienie w plastelinie, modelinie, glinie lub masie papierowej 	I.1 I.2 I.5 I.6 II.3 II.6 III.4 III.5 III.7
Określenie związków architektury nowoczesnej z innymi dziedzinami plastyki, nowymi materiałami i przemianami cywilizacyjnymi. / Przyczyny i formy przemian w architekturze pierwszej połowy XX wieku. Projekt stacji kosmicznej lotniska, centrum handlowego, szkoły przyszłości	<ul style="list-style-type: none"> architektura budownictwo urbanistyka forma budowli funkcje budowli konstrukcja neogotyck eklektyzm funkcjonalizm 	<ul style="list-style-type: none"> szkice barwne kredkami ołówkowymi, kredkami akwarelowymi z konturem makieta z przedmiotów i materiałów do recyklingu 	I.1 I.2 I.5 II.3 III.5 III.6
Współczesny świat sztuki			
Ekspresja i przekaz na wybranych przykładach malarstwa. / „Działanie, ruch, taniec i abstrakcja – wspólny obraz” lub „Obraz z liter i słów”	<ul style="list-style-type: none"> informel ekspresjonizm abstrakcyjny dripping neofiguracja deformacja ekspresja tendencja zerowa awangarda 	<ul style="list-style-type: none"> malarstwo plakatówką techniką drippingu rysunek cienkopisem, markerem, flamastrami 	I.1 I.2 I.6 II.3 II.5 III.4 III.5

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
	<ul style="list-style-type: none"> • op-art • pop-art • <i>ready-mades</i> • hiperrealizm • konceptualizm 		
Ingerencja sztuki współczesnej w krajobraz i przestrzeń miejską. / „Moje dzieło land art, mój <i>emballage</i> ” lub „Pozdrowienia z ... – moje dzieło sztuki publicznej”	<ul style="list-style-type: none"> • asamblaż • instalacja • <i>environment</i> • land art • <i>emballage</i> (ambalaż) • sztuka publiczna 	<ul style="list-style-type: none"> • kolaż i praca pastelami olejnymi lub suchymi 	I.1 I.2 II.3 III.4 III.5
Spółeczna wymowa działań plastycznych toczących się w czasie. / Happening i performance, akcja plastyczna, <i>environment</i> – czyli jesteśmy w środku dzieła sztuki. / „Ochrona ginących gatunków”	<ul style="list-style-type: none"> • happening • performance • akcja plastyczna • <i>environment</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • scenograficzne elementy przestrzenne, rekwizyty z wybranych materiałów • szkice rysunkowe 	I.1 I.2 I.3 II.5 III.4 III.5
Różnorodność podejścia do form dzieł w sztuce współczesnej. / O staranności warsztatu, przywiązaniu do tradycji, łamaniu kanonów i twórczym myśleniu. / Projekt asamblażu lub instalacji – przeciw przemocy i wykluczeniu	<ul style="list-style-type: none"> • obraz (dzieło malarskie) • awangarda • asamblaż • instalacja 	<ul style="list-style-type: none"> • asamblaż, instalacja z różnych materiałów 	I.1 I.2 I.6 II.3 II.5 III.4 III.5
Łączenie przedmiotów, zróżnicowanych materii i dzieł malarskich. / Tworzymy zaskakujące obiekty sztuki, czyli o pięknie starego przedmiotu połączonych z obrazem	<ul style="list-style-type: none"> • obraz (dzieło malarskie) • synteza, uproszczenie formy • ikona • kolaż • obiekt sztuki • rzeźba • tkanina • abakany • <i>environment</i> • instalacja 	<ul style="list-style-type: none"> • kolaż • farby plakatowe • asamblaż 	I.1 I.2 I.3 I.5 II.3 II.6 III.4 III.5
Wskazywanie znaczenia informacji o sztuce i tworzenia mody na artystę. / Promocja sztuki współczesnej. / „Plakat o wystawie znanego malarza”	<ul style="list-style-type: none"> • wystawa • wernisaż • galeria • muzeum • plakat • billboard • katalog • reklama 	<ul style="list-style-type: none"> • kolaż • malarskie i rysunkowe techniki mieszane • techniki grafiki komputerowej 	I.1 I.2 I.3 II.4 III.4 III.5

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Media w sztuce, sztuka w mediach			
Przełomowe znaczenie narodzin fotografii dla sztuki współczesnej. Związki z malarstwem i grafiką. / O historii fotografii i jej rodzajach. Przekaz idei i myśli w fotografii – oryginalne zdjęcie kreacyjne. Światło w fotografii. / „Możliwe i niemożliwe” (fotomontaż)	<ul style="list-style-type: none"> fotografia, fotografia cyfrowa plan fotograficzny kadr, kompozycja kadru (symetryczna, asymetryczna), światło, faktura fotografia dokumentalna fotografia kreacyjna (artystyczna) fotografia reklamowa 	<ul style="list-style-type: none"> szkice barwne kolaż fotografia cyfrowa 	I.1 I.2 I.5 I.6 II.2 II.6 III.5
Rozumienie plastycznego i literackiego charakteru teatru. / Nastrój przedstawienia – postać teatralna, dekoracje, rekwizyty i światło na scenie. / „Opuszczona i podniesiona kurtyna” (projekt kurtyny teatralnej)	<ul style="list-style-type: none"> teatr scena teatralna, kurtyna teatralna aktor, kostium teatralny, lalka, marionetka scenografia, dekoracje teatralne, światło 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne pastele suche farby plakatowe akwarele kredki akwarelowe z konturem 	I.1 II.4 II.5 III.4 III.5
Znaczenie wybranych elementów scenografii. / Nastrój i światło w teatrze. Postać teatralna – kostium, maska, kukielka, marionetka. Rekwizyty zmieniające bieg wydarzeń	<ul style="list-style-type: none"> scena teatralna scenograf, scenografia kostium teatralny, rekwizyt różne rodzaje teatru (np. aktora, lalkowy, plastyczny) różne rodzaje postaci teatralnych (aktor, kukła, marionetka) 	<ul style="list-style-type: none"> pastele olejne lub suche wydrapywanka 	I.1 II.4 II.5 III.4 III.5
Wymowa sztuki współczesnej. / Szkolny happening, akcja plastyczna lub performance o treściach ekologicznych. / „Życie w krajobrazie z odpadów – miasto, rośliny, zwierzęta”	<ul style="list-style-type: none"> happening performance teatr plastyczny akcja plastyczna body art scenografia, kostium, rekwizyty 	<ul style="list-style-type: none"> szkice rysunkowe plastyczne elementy przestrzenne z różnych materiałów 	I.1 II.4 II.5 III.4 III.5
Złożony charakter filmu, wyodrębnianie prostych elementów. / Film – twórcy i środki wyrazu. „Daleko i blisko – plany filmowe. Znaczenie otoczenia, znaczenie postaci” (szkic)	<ul style="list-style-type: none"> kino nieme i film dźwiękowy reżyser scenarzysta, scenariusz, fabuła operator, kadr, ruch kamery plan filmowy montaż, montażysta 	<ul style="list-style-type: none"> szkice barwne i czarno-białe wybranymi technikami 	I.1 I.2 I.6 II.5 III.4 III.5
Kreacja, wyobraźnia i ich znaczenie w filmie. / Rodzaje filmu, film animowany. Wymyślamy postaci i uczymy je poruszania się w wymyślonym świecie	<ul style="list-style-type: none"> film fabularny, dokumentalny, oświatowy, animowany animacja reżyser film długometrażowy film krótkometrażowy zdjęcie filmowe animacja poklatkowa 	<ul style="list-style-type: none"> szkice rysunkowe fotografia animacja poklatkowa 	I.1 I.2 I.6 II.5 III.4 III.5

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
Wyobrażenia i sposoby wykorzystywania technik komputerowych. / Komputer jako narzędzie artystyczne. Multimedialna prezentacja o regionie. / „Abstrakcja” (grafika komputerowa)	<ul style="list-style-type: none"> • multimedia, multimedialny, prezentacja multimedialna • realizacje interaktywne • instalacje multimedialne • multimedia, multimedialny, prezentacja multimedialna • realizacje interaktywne • instalacje multimedialne • grafika komputerowa, grafika wektorowa, grafika rastrowa • grafika 2D • grafika 3D 	<ul style="list-style-type: none"> • szkice rysunkowe • programy komputerowe do tworzenia prezentacji 	I.1 I.2 I.3 I.5 I.6 II.6 III.4 III.5 III.8
Sztuka i rynek			
Plastyczna forma i społeczne znaczenie informacji w przestrzeni miejskiej. / Grafika użytkowa, plakat. Projekt słupa ogłoszeniowego albo tablicy z plakatem zapraszającym na film lub koncert	<ul style="list-style-type: none"> • grafika użytkowa • grafika warsztatowa • druk • reklama • plakat • typografia, liternictwo • znak plastyczny, złożony znak plastyczny • reprodukcowanie, powielanie, nakład 	<ul style="list-style-type: none"> • rysunkowe i malarskie techniki mieszane • kolaż (wybrany program graficzny) 	I.1 I.2 I.3 I.5 I.6 II.4 III.4 III.5
Zasady etyczne i prawne podczas rozpowszechniania dzieł plastycznych i informacji w nich zawartych. / Rynek sztuki. Prawo autorskie. Katalog wystawy, zaproszenie na wernisaż i informacja prasowa o wystawie	<ul style="list-style-type: none"> • prawo autorskie • dzieła sztuki, dobra kulturowe, dobra intelektualne • oryginał • reprodukcja • plagiat 	<ul style="list-style-type: none"> • rysunkowe i malarskie techniki mieszane • kolaż (wybrany program graficzny) 	I.1 I.2 I.3 I.5 I.6 II.4 III.5 III.8
Estetyka i funkcjonalność otoczenia			
Związki architektury współczesnej z innymi dziedzinami sztuki. / Ukryć, czy pokazać funkcję budowli – nowe materiały, nowe formy budowli. Porównanie rzeźby i architektury. / „Budowla jak abstrakcyjna rzeźba”, „Budowla jak ażurowa forma przestrzenna i rusztowanie”	<ul style="list-style-type: none"> • architektura • budownictwo • urbanistyka • forma budowli • funkcja budowli • land art (sztuka ziemi) • sztuka publiczna 		I.1 I.2 I.3 I.5 II.3 II.6 III.4 III.5
Architektura wnętrz i estetyka otoczenia jako istotne obszary stosowania zasad plastycznych. / Wnętrze. Jak mieszkano dawniej, jak mieszkamy dziś – co się zmienia? Dlaczego igloo nie powstanie na równiku? (dyskusja). / Projekt wymarzonego pokoju nastolatka. Pokój w którym spotyka się cała rodzina. Taras, balkon, ogród – miejsce odpoczynku	<ul style="list-style-type: none"> • estetyka, estetyka otoczenia • architektura wnętrz • dizajn, dizajner • architektura zieleni, architektura krajobrazu • wzornictwo przemysłowe • rzemiosło artystyczne • wyposażenie wnętrz 	<ul style="list-style-type: none"> • szkic ołówkiem, cienkopisem • rysunek kredkami ołówkowymi, pastelami olejnymi, suchymi • kolaż • rysunkowe techniki mieszane 	I.1 I.2 I.3 I.4 II.3 III.6

Zagadnienie / przykładowy temat lekcji / temat pracy plastycznej (do wyboru)	Pojęcia i terminy	Technika plastyczna, opis wykonania (do wyboru)	PP
	<ul style="list-style-type: none"> • funkcja • funkcjonalny • ergonomia, ergonomiczny • ekologia • styl wnętrza 		
<p>Świadome posługiwanie się i definiowanie pojęć plastycznych. / Powtórzenie wiadomości: język plastyki, środki artystycznego wyrazu, którymi posługujemy się przy tworzeniu różnych kompozycji plastycznych. Quiz, pytania lub gra planszowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kreska • barwa, barwy czyste i złamane, ciepłe i zimne, dopełniające, zjawisko powidoku, względność barw • plama barwna • gama kolorystyczna szeroka, wąska, tonacja, akcenty kolorystyczne • faktura • kompozycja statyczna, dynamiczna, otwarta, zamknięta, rytmiczna, symetryczna • układ rzędowy, pasowy, kulisowy, plany obrazu • perspektywa powietrzna, malarska, zbieżna • walor, światłocień, cieniowanie 	<ul style="list-style-type: none"> • szkice ołówkiem, markerem 	I.1 I.2 I.3 I.5 II.1 II.4
<p>Rozumienie pojęć, znajomość dziedzin sztuki, obecność w życiu codziennym i w otaczającym świecie. / Powtórzenie wiadomości: dziedziny sztuki, rodzaje tradycyjnych i współczesnych dzieł, tematy w plastyce, instytucje kultury. Quiz, pytania lub gra planszowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • malarstwo • grafika • rzeźba • rysunek • architektura • rzemiosło artystyczne • wzornictwo przemysłowe • portret • pejzaż • martwa natura • scena rodzajowa • abstrakcja • happening • performance • asamblaż • instalacja • <i>environment</i> • muzeum • skansen • galeria • wystawa • wernisaż • plakat • billboard • katalog 	<ul style="list-style-type: none"> • szkice ołówkiem, markerem • wybrane rysunkowe techniki mieszane 	I.1 I.2 I.4 I.6 II.1 II.4

V. Procedury osiągnięcia szczegółowych celów edukacyjnych

A. PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- Tworzenie różnorodnych kompozycji i ćwiczeń plastycznych jako formy osobistej wypowiedzi, ekspresji, refleksji o otaczającym świecie, społecznie akceptowany sposób wypowiedzi o własnych emocjach.
- Poznawanie podstawowych pojęć związanych z funkcjami plastyki, dziedzinami sztuki, elementami struktury dzieł, zjawiskami artystycznymi, wybranymi zagadnieniami z dziedzictwa kultury kręgu europejskiego.
- Samodzielne odkrywanie praw dotyczących języka plastyki, np. względności barw, perspektywy malarskiej, różnorodności faktury, prowadzące do świadomego włączania odkrywanych zasad do własnej twórczości uczniów.
- Posługiwanie się poznanymi środkami artystycznego wyrazu w wykonywanych pracach i ćwiczeniach plastycznych. Łączenie wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych.
- Twórcze inspirowanie się poznanymi dziełami, zjawiskami artystycznymi, wybranymi zagadnieniami plastycznymi we własnej twórczości uczniów. Utrwalanie wiedzy teoretycznej poprzez praktyczne ćwiczenia.
- Tworzenie kompozycji abstrakcyjnych, happeningów. Specyfika podejmowanych działań, kreatywność, odwaga artystyczna.
- Odbieranie, poznawanie i charakteryzowanie treści i formy dzieła sztuki, intencji artysty, misji sztuki w pośrednio i bezpośrednio poznawanych dziełach.
- Posługiwanie się różnymi źródłami informacji w celu rozszerzania wiedzy o plastyce, uzyskiwania informacji o imprezach i kulturalnych wydarzeniach lokalnych, w Polsce i na świecie.
- Uczestniczenie w wydarzeniach kulturalnych. Poznawanie instytucji upowszechniania kultury.
- Poznawanie wybranych dzieł dziedzictwa kultury narodowej i światowej.
- Poznawanie tradycyjnych dzieł sztuki ludowej. Zwiedzanie skansenów. Poznawanie twórców ludowych.
- Zwiedzanie i poznawanie zabytków najbliższej okolicy.
- Wypowiadanie własnego zdania o poznawanych dziełach, stosowanie odpowiednich pojęć związanych z formą i strukturą dzieł, dziedzinami sztuki, gatunkami dzieł. Omawianie oglądanych wystaw, ekspozycji, wypowiadanie własnych opinii o oglądanych dziełach. Porównywanie dzieł i poznanych zjawisk artystycznych.
- Prezentowanie własnych prac plastycznych uczniów. Tworzenie ekspozycji w szkole. Udział w zewnętrznych przeglądach.
- Udział w zawodach, konkursach sprawdzających wiedzę o dziełach sztuki zarówno podczas lekcji, jak i pozaszkolnych.

B. METODY I FORMY PRACY UMOŻLIWIĄJĄCE OSIĄGANIE ZAŁOŻONYCH CELÓW

- Pogadanki o wybranych dziełach sztuki, zjawiskach artystycznych, dziedzinach plastyki, środkach wyrazu artystycznego związanych z tworzonymi przez uczniów kompozycjami, projektami.
- Różne formy prezentacji materiału ilustracyjnego.
- Ćwiczenia plastyczne różnymi technikami na płaszczyźnie i w przestrzeni z korektą nauczyciela.
- Zabawy plastyczne, na temat wybranych zagadnień w dziełach sztuki.
- Realizowanie projektów, prezentacji w środowisku komputerowym.
- Realizacja parateatralnych działań plastycznych.
- Planowanie, projektowanie, tworzenie prac nawiązujących do nowych form dzieł sztuki współczesnej.
- Wykonywanie fotografii i projektów filmów i dodatkowo krótkich form filmowych.
- Wycieczki krajoznawcze w celu tworzenia w plenerze.
- Oglądanie wystaw, poznawanie ekspozycji muzealnych, skansenów, zwiedzanie zabytków.
- Rozmowy o poznawanych dziełach, oglądanych ekspozycjach i zwiedzanych zabytkach.
- Prezentacje prac plastycznych i ćwiczeń wykonywanych przez uczniów.

Proponowane metody przekazywania treści edukacyjnych powinny być realizowane przez:

- aktywizowanie uczniów do samodzielnego odkrywania prawd dotyczących środków wyrazu artystycznego i zagadnieniach w sztuce;
- przeplatanie różnych metod i związanych z nimi zróżnicowanych form aktywności uczniów;
- wskazywanie przyczyn, celów pracy dla lepszego zmotywowania do działania;
- łączenie wiedzy teoretycznej i praktycznej, wskazywanie ich wzajemnych związków w celu utrwalenia i pogłębienia rozumienia poznawanych treści;
- znajdowanie związków sztuk plastycznych z życiem codziennym;
- wyjaśnianie sposobów wykonywania kompozycji plastycznych i realizowania ćwiczeń oraz projektów, korekty nauczyciela jako forma pomocy i ukierunkowania pracy uczniów;
- uczestniczenie w kulturze, wydarzeniach artystycznych, wystawach;
- udział w konkursach i zawodach, współzawodnictwo, porównywanie efektów pracy;
- docenianie wysiłków i motywowanie do dalszych działań przez eksponowanie prac.

Formy nauczania i ich znaczenie:

- indywidualna (rozwijanie pomysłowości samodzielności, uczenie podejmowania decyzji i samodzielnego planowania sposobu wykonania oraz etapów realizacji ćwiczenia);
- grupowa (integrowanie wokół powstającej pracy, rozwijanie umiejętności współpracy i postaw społecznych, dochodzenie do kompromisu, pomoc słabszym i mniej uzdolnionym);
- zbiorowa (zbiorowe rozwiązywanie problemów w celu wzbogacenia o pomysły, przemyślenia, odkrycia innych członków zespołu klasowego, uczenie się od siebie nawzajem).

Miejsca odbywania się zajęć edukacyjnych:

- szkolna pracownia plastyczna; sala wyposażona jednocześnie w stanowiska komputerowe i ławki do wykonywania prac plastycznych;
- plener, np. najbliższa okolica szkoły, skwery, parki, lasy, ciekawe obiekty przyrodnicze;
- obiekty zabytkowe regionu, skanseny w okolicy szkoły;
- muzea i galerie w środowisku lokalnym;
- inne obiekty upowszechniania kultury w środowisku lokalnym (biblioteki, domy i ośrodki kultury, kluby osiedlowe).

C. ŚRODKI I MATERIAŁY DYDAKTYCZNE SŁUŻĄCE DO REALIZACJI PROGRAMU

Podstawowe:

- podręcznik;
- poradnik dla nauczyciela;
- karty pracy w poradniku;
- materiały plastyczne do realizowania różnymi technikami prac plastycznych na płaszczyźnie i w przestrzeni oraz umożliwiające realizację współczesnych działań plastycznych, np. happeningu, *environment*;
- reprodukcje, zdjęcia dzieł sztuki w albumach, książkach o sztuce, na slajdach, płytach;
- komputer do prezentowania materiału ilustracyjnego, stanowiska komputerowe dla uczniów z popularnymi programami graficznymi i dostępem do internetu;
- dostęp do źródeł informacji umożliwiających uczestniczenie w bieżących wydarzeniach kulturalnych, znajomość lokalnych i istotnych dla kultury polskiej instytucji upowszechniania kultury (informatory, katalogi, prasa, internet);
- słownik terminów plastycznych;
- pracownia plastyczna z dobrym oświetleniem (dobry dostęp do światła naturalnego, jasne sztuczne światło) oraz dostępem do bieżącej wody (umywalka, zlewozmywak).

Uzupełniające:

- materiały plastyczne do wykonywania wielkoformatowych prac plastycznych, realizacji akcji plastycznych, przestrzeń do przechowywania materiałów i realizacji działań;
- miejsce gromadzenia i przechowywania prac uczniów;
- miejsce do stałego eksponowania prac uczniów (plansze i tablice) oraz organizowania cyklicznych ekspozycji prac (szkolna galeria);
- komputer do prezentowania materiału ilustracyjnego, korzystania z encyklopedii multimedialnej, plastycznych gier edukacyjnych;
- odtwarzacz wideo, DVD do prezentowania filmów o sztuce;
- projektor multimedialny i laptop;
- aparat cyfrowy i statyw;
- kamera.

VI. Planowane osiągnięcia uczniów i sposoby ich oceny

A. PROGNOZOWANIE EFEKTÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA

- Przygotowanie uczniów do następnego etapu edukacyjnego po zakończeniu nauczania plastyki w szkole, nauki innych przedmiotów humanistycznych, w których istotna jest wiedza o plastyce, kultury odbioru dzieł, nauki w szkołach zawodowych, w których są przedmioty plastyczne, nauki w średniej szkole plastycznej w zakresie elementarnej wiedzy i umiejętności.
- Uwrażliwienie, rozwój osobowości, przemiana postaw pod wpływem wartości niesionych przez sztuki plastyczne, szeroko rozumiane wychowanie przez sztukę.
- Wiedza o funkcjach sztuki, dziedzinach, gatunkach dzieł i języku plastyki, podstawowych środkach artystycznego wyrazu, wybranych zagadnieniach, dziełach, artystach, stylach w sztuce potrzebna do świadomego obcowania ze sztuką.
- Rozwinięcie umiejętności plastycznych umożliwiających realizację potrzeby tworzenia i kształtowania estetyki otoczenia; rozszerzenie i przeniesienie tej potrzeby poza zajęcia szkolne.
- Uświadomienie znaczenia ekspresji twórczej jako sposobu wyrażania osobowości, społecznie akceptowanej formy pozbywania się negatywnych emocji. Twórczość jako wysiłek pomagający w rozładowaniu stresu.
- Zrozumienie znaczenia twórczości jako miejsca nauki szukania różnorodnych rozwiązań problemów, sposobu kształtowania kreatywności, pomysłowości, elastyczności myślenia, które można wykorzystać w twórczości plastycznej i innych dziedzinach życia.

- Rozwinięcie potrzeby tworzenia w środowisku komputerowym.
- Wyposażenie ucznia w odpowiednią wiedzę umożliwiającą ocenę treści, wartości przekazów medialnych w zakresie uczestniczenia w kulturze. Wykształcenie umiejętności właściwego korzystania z mediów, wartościowania informacji dotyczących plastyki, imprez artystycznych.
- Wykształcenie potrzeby, umiejętności i nawyku uczestniczenia w kulturze poza szkołą, zdobywania informacji z różnych źródeł o instytucjach upowszechniania kultury.
- Wykształcenie kultury samodzielnego tworzenia i odbioru dzieł sztuki w szkole i poza nią.
- Wykształcenie potrzeby poznawania zabytków regionu, tradycji, sztuki ludowej, twórców „małej ojczyzny”.
- Rozwinięcie postaw i uczuć patriotycznych dzięki poznawaniu dzieł sztuki, zabytków i historii ich powstania.

B. ZASADY, METODY I KRYTERIA OCENY OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ

Ocenianie przedmiotowe plastyki jest jednym z najtrudniejszych problemów z powodu szerokiego zakresu przedmiotu, artystycznego, edukacyjnego i wychowawczego charakteru tej dziedziny oraz możliwej względności oceny. Przedmiot szkolny Plastyka ma za zadanie rozwijać zróżnicowane formy aktywności twórczej ucznia, prowadzić do poznania różnych dziedzin wiedzy, uczyć różnorodnych, właściwych zachowań i postaw podczas tworzenia i szeroko rozumianego uczestniczenia w kulturze. System oceniania powinien być zgodny z obowiązującymi przepisami oświatowymi, wewnątrzszkolnym systemem oceniania, zaleceniami zawartymi w komentarzu do podstawy programowej (dostosowanie wymagań edukacyjnych do możliwości uczniów). W przedmiotowym systemie oceniania za wyjściową przyjmujemy ocenę dobrą.

Ocena ma znaczenie:

- **INFORMUJĄCE** nauczyciela, ucznia, rodziców (opiekunów) o przebiegu nauczania, np. poziomie wykonania i rodzajach zadań realizowanych na lekcjach; Podczas lekcji plastyki zadaniami tymi będą np.: przygotowanie materiałów do prac plastycznych, ćwiczenia plastyczne, kompozycje plastyczne wykonane tradycyjnymi i nietypowymi technikami, parateatralne działania plastyczne (happeningi, performance), wypowiedzi o dziełach i wystawach, albumy, plakaty i prezentacje, informacje, ciekawostki o poznawanych dziełach. Informacja zawarta w ocenie określa jak różnorodne były ćwiczenia i w jakim stopniu różne rodzaje zadań zostały zrealizowane.
- **MOTYWUJĄCE** ucznia do podejmowania wysiłków, podkreślające mocne strony i określające obszary wymagające pracy;

Ocena kompozycji plastycznych jest skazana na pewien subiektywizm. Każda kompozycja plastyczna ucznia ma wartość niezależnie od jego zdolności. Praca plastyczna jest dla dziecka czymś osobistym, jest jego dziełem, własnością. Pod wpływem krytycznych uwag dzieci zrażają się i często przestają chętnie pracować. A przecież nie ma prac „brzydkich”. To do nauczyciela należy wskazanie uczniowi najciekawszego elementu kompozycji, pomoc w doborze środków wyrazu artystycznego wydobywających interesujący fragment, np. zmiana koloru tła na kontrastujące z najciekawszym elementem pracy. W wyniku współpracy, reakcji ucznia na propozycje nauczyciela powinno dojść do poprawy efektu pracy. Każdą pracę dziecka można doprowadzić do estetycznej formy, chwając (bardzo ładne niebo, kwiat, bardzo ciekawy kształt...), motywując i zachęcając (ale tu dorysuj, popraw, dokończ, zobaczysz jak będzie wyglądało, gdy dodasz...). Wszystkie wysiłki, aktywności uczniów powinny być odpowiednio doceniane. Nie tylko przez wystawienie oceny, ale również słownie i przez eksponowanie prac.

- **DIAGNOZUJĄCE I PROGNOZUJĄCE** możliwości przygotowania do kolejnego etapu nauczania w zakresie zdobycia przez ucznia określonych, szczegółowych i ogólnych umiejętności umożliwiających naukę przedmiotów humanistycznych, w których istotna jest wiedza o plastyce, naukę plastycznych przedmiotów zawodowych, zdobycie wiedzy i umiejętności stanowiących podstawę do pogłębiania i rozszerzania jej w szkołach plastycznych; Ocenie podlega nie tylko poziom przyswojonej wiedzy teoretycznej, ale także sposób jej wykorzystania w praktyce przez ucznia w różnych zadaniach, sytuacjach, innych dziedzinach wiedzy. Jeżeli uczeń dobrze opanował wiedzę o środkach artystycznego wyrazu, dziedzinach sztuki, technikach plastycznych, wybranych zagadnieniach z dziedziny kultury narodowej i ogólnoludzkiej, powinien umieć wykorzystać tę wiedzę w tworzonych kompozycjach plastycznych lub podejmowanych działaniach artystycznych, podczas oglądania wystaw, zwiedzania zabytków. Dzięki temu nauczyciel dowiaduje się, w jakim stopniu przekazywane treści zostały przez ucznia zrozumiane i ma możliwość przewidywania, czy został on odpowiednio przygotowany do przyswajania kolejnych treści.
- **UMOŻLIWIĄJĄCE WERYFIKOWANIE, EWALUACJĘ** procesu edukacyjnego w celu zwiększenia skuteczności nauczania, wprowadzania nowych i modyfikowania istniejących sposobów nauczania, uatrakcyjnienia przebiegu procesu nauczania. Wykonanie pewnego typu zadań dotyczących określonej partii materiału pokazuje, w jaki sposób podchodzili do tych działań uczniowie, jakie były ich prace, dla jakich uczniów były trudne, łatwe, czy dobrze utrwały wiedzę, czy były uważane przez nich za ciekawe, atrakcyjne, czy za

nudne, czy ułatwiały realizację programu. Analiza tych i podobnych zagadnień pozwala na wyciągnięcie wniosków i podjęcie działań zwiększających skuteczność nauczania.

Podczas oceniania na lekcjach plastyki należy wziąć pod uwagę:

- **POSTAWĘ, ZACHOWANIE, MOTYWACJĘ UCZNIĄ DO PRACY, PRZYGOTOWANIE DO ZAJĘĆ;**
Chęć od pracy, obowiązkowość powinna być doceniana jako istotny, podstawowy czynnik umożliwiający twórczość, poznanie dzieł, udział w wystawach.
- **ZRÓŻNICOWANE MOŻLIWOŚCI, ZDOLNOŚCI PLASTYCZNE** wpływające na ogólny efekt plastyczny prac;
Uczniowie mniej zdolni, a starający się o estetykę wykonania swoich prac plastycznych mogą również otrzymywać za nie wysokie oceny.
- **OSOBOWOŚĆ UCZNIĄ**, odwaga wypowiedzi artystycznej, cechy temperamentu wpływające na sposób realizacji i formę wykonania zadań plastycznych;
Na ocenę sposobu wykonania prac plastycznych, zastosowania określonych środków wyrazu artystycznego, sposób formułowania wypowiedzi nie mogą wpływać czynniki związane np. z nieśmiałością, wycofaniem dziecka.
- **OGRANICZENIA ZDROWOTNE** utrudniające wykonywanie niektórych zadań (np. alergia na materiały plastyczne, ograniczenia ruchowe, zdiagnozowany zespół ADHD).
Ograniczenia zdrowotne wymagają od nauczyciela opracowania i oceniania odpowiednich, indywidualnie dobranych zadań uwzględniających rzeczywiste możliwości ucznia (np. dobór odpowiedniej techniki plastycznej, wykonanie zadania możliwego do zrealizowania w krótszym czasie).

1. Ocenianie jako analizowanie poziomu umiejętności ucznia

Obszary podlegające ocenie, przedmiot ocenianych umiejętności	Umiejętności	
	Zakres podstawowy	Zakres rozszerzony
przygotowanie do zajęć (przygotowanie odpowiednich materiałów plastycznych, opanowanie wiedzy, wyszukanie informacji, wykonanie ćwiczeń i zadań wstępnych)	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie podstawowych materiałów umożliwiających wykonanie prostego ćwiczenia • wyszukanie prostych informacji umożliwiających udział w lekcji i przygotowujących do realizacji ćwiczeń • wykonanie zadania domowego w uproszczonej formie 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowanie ciekawych materiałów umożliwiających wykonanie oryginalnego ćwiczenia • wyszukanie bogatych informacji z różnych źródeł umożliwiających aktywny udział w lekcji, bardzo dobrze przygotowujących do realizacji ćwiczeń • wykonanie zadania domowego w rozbudowanej formie
postawa i zachowanie na zajęciach , podczas wykonywania prac plastycznych, oglądania wystaw, zwiedzania zabytków i skansenów (kultura osobista w trakcie zajęć, wykonywanie poleceń, przestrzeganie zasad bezpieczeństwa podczas używania odpowiednich materiałów i narzędzi plastycznych, właściwa współpraca z innymi uczniami podczas wykonywania zadań grupowych, odpowiednie zachowanie w galeriach, muzeach, skansenach podczas zwiedzania zabytków)	<ul style="list-style-type: none"> • spełnianie podstawowych poleceń, poprawne, odpowiednie zachowanie na zajęciach, znajomość podstawowych zasad bezpieczeństwa podczas wykonywania prac, związanych ze stosowanymi materiałami i narzędziami plastycznymi • podejmowanie częściowej współpracy z innymi uczniami podczas wykonywania zadań grupowych • spełnianie podstawowych zasad zachowania w galeriach, muzeach, skansenach, podczas zwiedzania zabytków 	<ul style="list-style-type: none"> • spełnianie wszystkich poleceń, bardzo dobre zachowanie na zajęciach, znajomość wielu zasad bezpieczeństwa podczas wykonywania prac, związanych ze stosowanymi materiałami i narzędziami plastycznymi • podejmowanie, pełnej, różnorodnej współpracy z innymi uczniami podczas wykonywania zadań grupowych • bardzo kulturalne zachowanie w galeriach, muzeach, skansenach, podczas zwiedzania zabytków

AUTOR: Beata Mikulik

Obszary podlegające ocenie, przedmiot ocenianych umiejętności	Umiejętności	
	Zakres podstawowy	Zakres rozszerzony
<p>realizacja prac plastycznych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na zaangażowanie pomysłowość, obiektywne ocenianie walorów artystycznych tworzonych kompozycji (zgodność pracy z tematem, celowość zastosowania środków artystycznego wyrazu, techniki plastycznej)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie prostych, schematycznych kompozycji plastycznych, w luźny sposób związanych z tematem • przypadkowy dobór środków wyrazu artystycznego, wykorzystywanie niektórych możliwości techniki wykonania pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie ciekawych oryginalnych kompozycji, w pełni oddających zadany temat, nietypowo ujmujących temat • celowy dobór środków artystycznego wyrazu w pracy plastycznej, wykorzystanie różnorodnych możliwości techniki
<p>wiedza o funkcjach sztuki, dziedzinach plastyki, gatunkach dzieł, ich strukturze, środkach artystycznego wyrazu, elementy wiedzy o wybranych zagadnieniach, zjawiskach artystycznych, stylach dzieł światowego, narodowego dziedzictwa kulturowego, specyfice twórczości artystów „małej ojczyzny”, interpretowanie formy i przekazu dzieł poprzez wykonanie prac, wypowiedzi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wrywkowa wiedza o funkcjach sztuki, dziedzinach plastyki, gatunkach dzieł, ich strukturze, środkach artystycznego wyrazu • częściowa znajomość niektórych zagadnień światowego, narodowego dziedzictwa kulturowego, specyfiki twórczości artystów „małej ojczyzny” • interpretowanie niektórych zagadnień odnoszących się do formy dzieła, niektórych treści, przekazu dzieł podczas ekspresji plastycznej i wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> • pełna wiedza o specyfice, zastosowaniu środków artystycznego wyrazu, znajomość wielu zagadnień dotyczących dziedzin plastyki i rodzajów dzieł • dobra znajomość wybranych zagadnień światowego, narodowego, dziedzictwa kulturowego, specyfiki twórczości artystów „małej ojczyzny” • interpretowanie różnorodnych zagadnień odnoszących się do formy dzieła, niesionych przez nie różnych treści, przekazu dzieła podczas ekspresji plastycznej i wypowiedzi
<p>aktywność artystyczna jako twórcza postawa, odwaga, oryginalność myślenia podczas planowania i realizacji happeningów, akcji plastycznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • stosowanie uproszczonych dosyć typowych rozwiązań, mało oryginalnych pomysłów w celu obmyślenia i realizacji happeningu, akcji plastycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • kreatywność, odwaga, oryginalność myślenia podczas planowania i realizacji happeningów, akcji plastycznych i innych działań obejmujących nowe, współczesne dzieła sztuki, szukanie różnorodnych rozwiązań
<p>gotowość do uczestniczenia w kulturze, poznawania kultury plastycznej, sposób oglądania ekspozycji muzealnych i wystaw, interpretowanie formy i treści dzieł sztuki, zwiedzanie zabytkowych obiektów, skansenów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • bierne uczestniczenie w wydarzeniach kulturalnych, oglądanie wystaw bez zaangażowania i uważnego interpretowania ich formy i treści • zwiedzanie zabytków bez zauważania wielu istotnych elementów dotyczących stylu, formy, charakterystycznych fragmentów, znajdujących się tam dzieł sztuki • mało aktywny udział w zajęciach dotyczących tradycji regionalnych w skansenach, twórcach i specyfice twórczości, tradycjach „małej ojczyzny” 	<ul style="list-style-type: none"> • aktywny udział w wydarzeniach kulturalnych, wykazywanie zainteresowania i przygotowania do oglądania wystaw, wrażliwość na piękno, wartości estetyczne sztuki, wnikliwe interpretowanie ich formy oraz treści • uważne zwiedzanie zabytków, obserwowanie różnorodnych istotnych elementów dotyczących stylu, formy, wielu charakterystycznych fragmentów budowli, dzieł sztuki znajdujących się w zabytkach • aktywność, zaangażowanie podczas zajęć dotyczących tradycji regionalnych w skansenach, twórcach i specyfice twórczości, tradycjach „małej ojczyzny”

2. Ocenianie poziomu opanowania treści programowych

Ocena	Zakres opanowanych treści programowych
niedostateczna	poziom opanowanych treści, zakres aktywności twórczej nie umożliwia podjęcia nauki, przyswojenia kolejnych treści, nabycia umiejętności potrzebnych na następnym etapie edukacyjnym, nieuczestniczenie w kulturze
dopuszczająca (treści i umiejętności konieczne)	przyswojenie treści dotyczących plastyki, nabycie umiejętności umożliwiających realizację zadań życia codziennego dotyczących posługiwania się językiem plastyki w zakresie elementarnym, odnoszącym się do codziennych sytuacji życiowych, wykonywanie schematycznych, znacznie uproszczonych prac plastycznych związanych z życiem codziennym, niekształtowanie estetyki otoczenia, skąpe wypowiedzi o plastyce, bierne uczestnictwo w kulturze
dostateczna (treści i umiejętności podstawowe)	przyswojenie podstawowych treści umożliwiających realizowanie bardzo prostych, schematycznych, stereotypowych kompozycji plastycznych, uproszczone wypowiedzi o funkcjach sztuki, dziedzinach plastyki, elementach struktury dzieł, środkach artystycznego wyrazu, stylach w sztuce, świadomość potrzeby estetyki otoczenia, bierny stosunek do kształtowania estetyki otoczenia, mało aktywne uczestnictwo w kulturze
dobra (treści i umiejętności rozszerzone)	przyswojenie treści umożliwiających tworzenie złożonych praktycznych i teoretycznych ćwiczeń plastycznych, duża aktywność twórcza, interpretowanie niektórych wskazanych treści zawartych w dziełach, wiedza o funkcjach sztuki, dziedzinach plastyki, elementach struktury dzieł, środkach artystycznego wyrazu, stylach w sztuce, przenoszenie wiedzy o plastyce na inne dziedziny życia, m.in. kształtowanie estetyki otoczenia, aktywne uczestnictwo w kulturze
bardzo dobra (treści i umiejętności dopełniające, pełna realizacja wymagań programowych i podstawy programowej)	bardzo dobre przyswojenie treści teoretycznych i umiejętności praktycznych, łączenie ich w wykonywanych różnorodnych, oryginalnych kompozycjach plastycznych, bardzo duża aktywność twórcza, dobre posługiwanie się środkami wyrazu artystycznego w wykonywanych pracach, interpretowanie treści dzieł, wiedza o funkcjach sztuki, dziedzinach plastyki, elementach struktury dzieł, środkach artystycznego wyrazu, stylach w sztuce, znajdowanie licznych powiązań między plastyką a innymi dziedzinami życia, aktywne wpływanie na estetykę otoczenia, rozszerzanie wiedzy poprzez korzystanie z różnych źródeł informacji, mediów, bardzo aktywne uczestnictwo w kulturze
celująca (treści i umiejętności wykraczające poza program i realizację podstawy programowej)	wiedza i umiejętności plastyczne przewyższające swoim zakresem wymagania programowe, postawa twórcza, poszukująca, samodzielna, oryginalna twórczość plastyczna, w której wykorzystywana jest wiedza o plastyce, świadome posługiwanie się środkami artystycznego wyrazu w podejmowanych pracach, udział w wybranych konkursach i przeglądach plastycznych, wnikliwe interpretowanie różnorodnych treści zawartych w dziełach sztuki, wiedza o funkcjach sztuki, dziedzinach plastyki, elementach struktury dzieł, środkach artystycznego wyrazu, stylach w sztuce, zauważanie różnorodnych powiązań plastyki z innymi dziedzinami życia, kształtowanie estetyki otoczenia w różnorodnych formach, rozszerzanie wiedzy poprzez korzystanie z różnych źródeł informacji, mediów, wykraczające poza program, bardzo aktywne uczestnictwo w kulturze, żywe zainteresowanie zjawiskami w sztuce i wydarzeniami artystycznymi